

Obnova jižního amfiteátru zámecké zahrady v Mikulově a vytvoření přenosného raně barokního jeviště

František Zelinka

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací
Ústav prostorového a produktového designu
akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: František Zelinka
Osobní číslo: K11053
Studijní program: B8206 Výtvarná umění
Studijní obor: Multimedia a design – Prostorová tvorba
Forma studia: prezenční

Téma práce: Obnova jižního amfiteátru zámecké zahrady
v Mikulově a vytvoření přenosného raně barokního
jeviště

Zásady pro vypracování:

-Teoretická část

- A) Rozbor zadaného prostorového úkolu a vymezení jeho problematičnosti: analýza místa, mapové podklady, původní stav, fotodokumentace, zaměření, vyhodnocení jedinečnosti podmínek a vztahů v prostoru. Rozsah textu min. 7 stran A4 + mapové a obrazové přílohy.
- B) Známé příklady stejných nebo podobných řešení a osobní vyhodnocení pozitiv a negativ pro vlastní inspiraci a užití ? min. 3 příklady užití. Rozsah textu min. 7 stran A4 + obrazové přílohy.
- C) Historiografie daného problému s odkazy na zdroje použitých informací (autor / dílo)
Rozsah textu min. 7 stran A4 + obrazové přílohy.
- D) Osobní stanovisko ? koncept návrhu (funkce vs. forma vs. účel vs. marketing, PR)
Rozsah textu min. 4 stran A4 + obrazové přílohy (ideálně kresby)
- E) Průvodní zpráva k návrhu praktické části popisující zvolená funkční, konstrukční, technická, materiálová a barevná řešení, doporučené výrobní postupy a případné zhotovitele (min. 3 možnosti)

Rozsah textu min. 7 stran A4 + obrazové přílohy

Forma odevzdání ? teoretická část:

- min. 32 normostran A4 textu + obrazové přílohy ve vazbě ve standartu UTB

- Praktická část

A) Návrh veřejného prostoru

B) Návrh detailu užívaného ve veřejném prostoru (zpracování návrhu ve výrobním, detailním technickém, konstrukčním a barevném řešení v měřítku 1:1)

C) Požadované konzultace s externími odborníky (min. 3 x)

Forma odevzdání ? praktická část:

A - Rozsah odpovídající architektonické studii, výkresová dokumentace v měřítku 1:50 a větší, kresebné návrhy, technické a konstrukční řešení, koncept barevnosti a osvětlení, prokázání proveditelnosti potvrzením možných zhotovitelů (min. 2 odborná stanoviska)

- 2 x A3 paré, vazba ve standartu UTB s přílohou digitální kopie paré, minimálně 2 ks

plakáty B1 (100 x 70 cm) pro účely prezentaci díla a tedy s maximálním PR efekt

- Model navrženého řešení 1:50 a větší (upřesnění podle typu zadání)

B - Výkresová část v potřebném rozsahu pro vysvětlení navrženého řešení, libovolný formát ne menší než A3, fotodokumentace

-Model v měřítku 1:1 včetně barveného řešení resp. odpovídající povrchové úpravy

Na samostatném nosiči CD-ROM odevzdejte v minimálním počtu 10 kusů obrazovou dokumentaci praktické části závěrečné práce pro využití v publikacích FMK.

Formát pro bitmapové podklady: JPEG, barevný prostor RGB, rozlišení 300 dpi, 250 mm delší strana. Formáty pro vektory: AI, EPS, PDF. Loga a texty v křivkách.

V samostatném textovém souboru uveďte jméno a příjmení, login do Portálu UTB, obor (ateliér), typ práce, přesný název práce v češtině a angličtině, rok obhajoby, osobní email, osobní web, telefon. Přiložte svou osobní fotografii v tiskovém rozlišení.

Bakalářská práce v rozsahu 32 normostran A4 textu + obrazové přílohy

Diplomová práce v rozsahu 44 normostran A4 textu + obrazové přílohy

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/umělecké dílo**

Seznam odborné literatury:

1)GAVENTA, Sarah. *New public spaces*. Londýn: Octopus Publishing Group, 2006. ISBN 184533-134-6.

2)GEHL, Jan, GEMZOE, Lars. *Nové městské prostory*. Brno: ERA, 2002. ISBN 87-7407-233-1.

3)LOU, Michel. *Light: The Shape of Space: Designing with Space and Light*. New York: Wiley, 1996. ISBN: 0471286184.

4)MORAN, Nick. *Světelný design: pro divadlo, koncerty, výstavy a živé akce*. Praha: Institut umění – Divadelní ústav

ve spolupráci s Institutem světelného designu, 2010. ISBN 978-80-7008-246-1.

5)NEUFERT, Ernst. *Navrhování staveb, 2. české vydání*, Praha: Consult invest. 2000. ISBN: 80-191486-6-6.

6)ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra. *Veřejné prostory v územně plánovacím procesu*. Brno: VUT Fakulta architektury, 2003.

ISBN 80-214-2505-9.

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. arch. Michael Klang, CSc.

Ústav prostorového a produktového designu

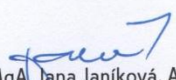
Datum zadání bakalářské práce:

12. prosince 2013

Termín odevzdání bakalářské práce:

16. května 2014

Ve Zlíně dne 12. prosince 2013

doc. MgA. Jana Janíková, ArtD.

děkanka

Ing. arch. Michael Klang, CSc.

ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské/diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně ..... 3.3.2014 .....

FRANTIŠEK ŽELINKA
Jméno, příjmení, podpis

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

²⁾ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užíje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

³⁾ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k větší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Ve své bakalářské práci se zabývám rekonstrukcí jižního amfiteatru zámecké zahrady v Mikulově a vytvořením mobilního pozdně renesančního až raně barokního jeviště. Inspirací mi byla bohatá historická divadelní tradice, dříve i samotná existence prvního divadla v českých zemích, které k nám přinášelo nové čistě italské prvky dramatu i Comedie dell'Arte. Důraz byl kladen jak na archivní výzkum, nové poznatky týkající se architektury jižního amfiteátru, tak průzkum divadelní scény.

Klíčová slova:

Divadlo, Renesanční Itálie, Zahradní Architektura, Kardinál František Dietrichstein, Krajinářský Koncept, Přenosná Konstrukce

ABSTRACT

In my bachelor thesis I worked on reconstruction of a southern part of castle garden in Mikulov and buildt there a portable scene in late renaissance to early baroque style. I got inspired in rich historical tradition of theatre and lost existence of the first theatre in Czech kingdom. The focus was put on archive research about garden architecture and theatre scene.

Keywords:

Theatre, Renaissance Italy, Garden Architecture, Cardinal Frantisek Dietrichstein, Landscape Concept, Portable Structure

Poděkování

Tímto děkuji vedoucímu ateliéru Ing. Arch. Michaelu Klangovi, CSc. za podnětné připomínky i kritiku týkající se mé bakalářské práce, ale hlavně za silnou podporu, která můj projekt posouvala dál a dál.

Děkuji Františku Zelinkovi staršímu za velkou pomoc a ochotu při řešení technických problémů v projektové části.

V neposlední řadě také děkuji řediteli Regionálního muzea v Mikulově Mgr. Petru Kubínovi, bez jehož iniciace a možnosti tvorby v areálu zámku, by nemohla tato práce vzniknout.

Můj dík patří i Terezii Pirščové Brichtové za zcela nezaujatý a tím důležitý postoj pozorovatele i jakožto obyvatelku města, kde by se mohl projekt realizovat.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	11
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 DIVADELNÍ ARCHITEKTURA	13
1.1 STAROVĚK.....	13
1.1.1 Řecko.....	13
1.1.2 Řím.....	14
1.1.2.1 Divadlo v Římě.....	14
1.1.2.2 Římský amfiteátr.....	15
1.1.3 Antické divadelní přístroje	17
1.2 STŘEDOVĚK.....	17
1.3 RENESANCE.....	19
1.3.1 Teatro Olimpico	19
1.4 BAROKO	21
2 DIVADLO A DIVADELNÍ KULTURA V MIKULOVĚ	23
2.1 KARDINÁL FRANTIŠEK DIETRICHSTEIN	23
2.2 ZÁMECKÉ DIVADLO	24
3 ZÁMECKÁ ZAHRADA V MIKULOVĚ	30
3.1 HISTORIE	30
3.2 DNEŠNÍ STAV.....	36
4 MOBILNÍ JEVIŠTĚ SOUČASNOSTI	44
II PRAKTICKÁ ČÁST	48
5 PLÁN PŘESTAVBY - ZAHRADA	49
5.1 TERÉN	49
5.2 BAREVNOST	50
5.3 ARCHITEKTURA.....	51
5.4 SKICY	53
5.5 RENDERY	55
6 DIVADLO	56
6.1 PORTÁL	56
6.2 NOSNÁ KONSTRUKCE	58
6.3 DIVADELNÍ MAŠINERIE.....	58
6.4 SKICY	60
6.5 RENDERY	63
III PROJEKTOVÁ ČÁST	65
7 NÁHLEDY VÝKRESŮ	66
7.1 NÁHLEDY VÝKRESŮ JIŽNÍHO AMFITEÁTRU-SCHODIŠTĚ	66
7.2 NÁHLEDY VÝKRESŮ PŘENOSNÉHO JEVIŠTĚ.....	69
ZÁVĚR	73
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	74
SEZNAM OBRÁZKŮ	75

SEZNAM PŘÍLOH.....	78
---------------------------	-----------

ÚVOD

Hra života, každodenní příběhy jsou součástí našeho bytí. Divadlo je odedávna chápáno jako projev ryze lidský s určitou nadsázkou a elegancí jemu vlastní. Někdy potlačeno ustoupilo do pozadí, jindy jako symbol luxusu a moci se hrálo na výsluní. Nikdy však docela nezmizelo. V těchto chrámech smíchu, pláče i vzrušení prožíváme na krátkou chvíli příběh někoho úplně jiného, než jsme my sami.

Spousta italských měst má svá vlastní divadla, ať antická nebo barokní, zůstávají pozůstatkem mocné jižanské buržoazie. Na jihu tedy můžeme najít ten pravý divadelní temperament, který v renesanci nabral takových obrátek, že vystřelil obrovskou rychlostí do celé Evropy.

Usadil se také na jednom místě, které my, jako domácí, můžeme považovat též za jižní. Říká se mu *Malé Toskánsko* a i dnes z něj číší onen temperament tolik typický pro italská městečka. Cítíte jej na každém rohu, v každém podloubí, v každém výhledu do otevřené sluncem zalité krajiny, vonící po rozkvetlé révě. Smích a hudba, dříve neustále znějící z honosných budov, se do tohoto malého města vrátí a bude proudit ulicemi stejně jako dřív.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DIVADELNÍ ARCHITEKTURA

1.1 Starověk

Historii divadla můžeme vystopovat hluboko do starověku, ne-li dříve. Rozhodující vliv na divadlo pak mělo především starověké Řecko v době klasické. Následné přejímání řeckých vlivů do Říma, daly podněty ke stavbě největších divadel a z nich vycházejících amfiteátrů. Po dlouhé době temna ve středověku se k antickému divadlu pokouší dostat až renesanční mistři.

1.1.1 Řecko

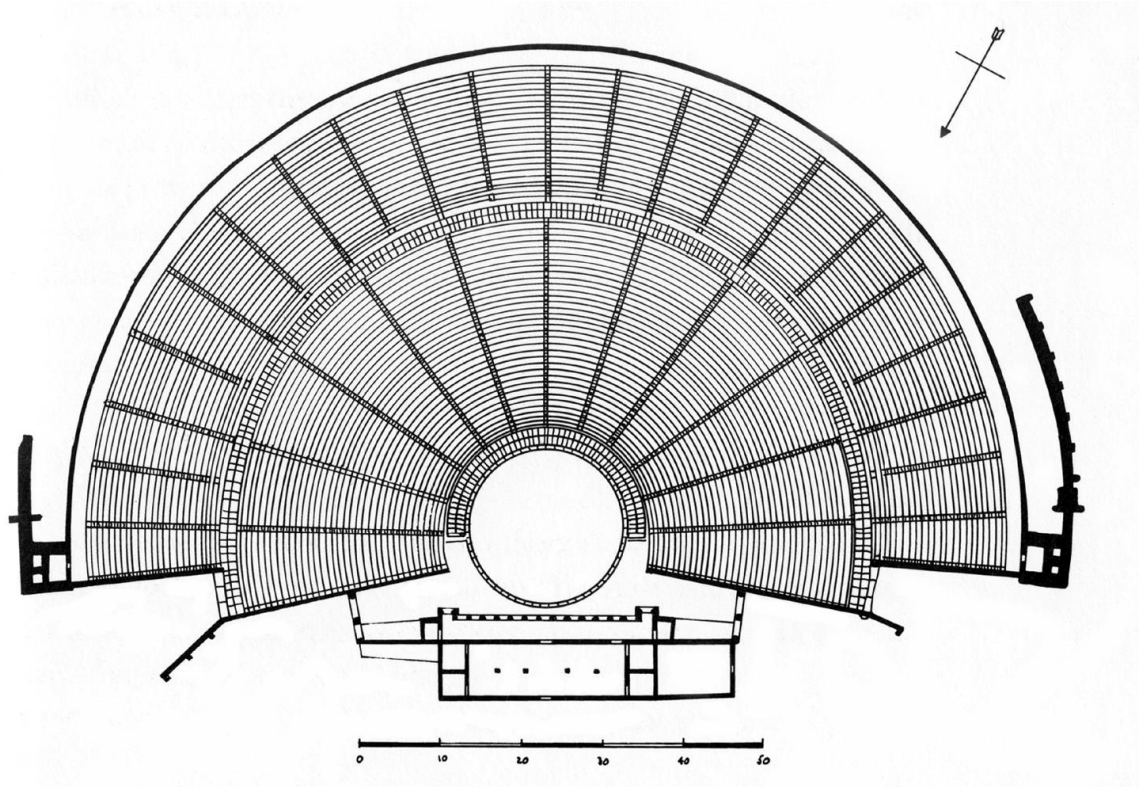
K uctění bohyně Deméter byly v Řecku konány náboženské hry - mystéria (o nichž se všeobecně tajemně mlčí). Dále se předváděly jakési výstupy kolem Dionýsova oltáře. Z těchto náboženských her a úkonů se později vyvinula divadelní představení, pro něž se již od dob klasických budovaly samostatné stavby přímo v posvátném okrsku nebo v jeho blízkosti.

V 5. století př.n.l. nabylo divadlo definitivního uspořádání. Skládalo se ze tří téměř samostatných částí:

1. Orchestra, kruhová plocha s Dionýsovým oltářem. Zde za zpěvu provozoval své umění sbor tanečníků. V některých divadlech oltář není.
2. Hlediště, teatron, umístěno v terénu nálevkovitě rostlém nebo upraveném, obemykalo orchestru v úhlu o něco větším než 180°. Bylo okrouhlé, ale někdy mělo tvar přizpůsobený terénu. Bohatě vybaveno sedadly, původně dřevěnými, později kamennými. Vodorovné komunikace (diazoma) a schodiště paprskovitě vzhůru stoupajícími byly rozděleny na díly (kerkides). Počet míst byl různý: Dionýsovo divadlo v Athénách pojalo 17 000 diváků, divadlo na Délu 5 500, v Megapoli bylo největší, pro 20 000 diváků.
3. Skéné, obdélná budova, která uzavírala výhled teatronu. Vpředu vybavena pódiem vysokým 2,5 až 4 metry, tj. proscenium čili logeium, jimž přiléhala k orchestře. Plocha jeviště, proscenia, byla ze stran vymezena křídly skény - paraskénii. Původně byla skéné stan, kde se herci převlékali a kde měli svoje rekvizity, později se stavěla ze dřeva, teprve od doby klasické byla kamenná.

Řecké divadlo vždy dodržovalo zřetelné dělení na tři části.

Do dnešní doby se zachovaly trosky mnoha řeckých divadel (v Athénách, v Epidauru, v Prieně, v Pergamu aj.). Většina jich byla v helénistické a římské době přestavována jako například divadlo v Aspendos (2.století n. l.) upravoval architekt Zenón; je nejlépe zachováno. V této době byla velká péče věnována úpravě průčelí skéné.

Obr. 1. Půdorys divadla v Epidauru

1.1.2 Řím

1.1.2.1 Divadlo v Římě

Římské divadlo svým uspořádáním v podstatě navazuje na divadlo řecké, v něčem se však zásadně liší. Je postaveno jako architektonický celek, tvořící zevně celistvou hmotu. Toto divadlo nepotřebovalo pro své hlediště nálevkovitě utvářený terén.

Nálevka hlediště (cavea) byla celá vystavěna nad zemí a zevně se uplatňovala jako vícepatrová budova, tvořící s budovou scény jedno těleso. Takto vytvořená zcela nová vícepatrová budova si vynutila nové architektonické řešení průčelí. Na něm vznikla typická římská architektonická vazba: spojení architrákové soustavy s klenbou.

I v Římě bylo divadlo původně provizóriem, záhy se však stalo stavbou reprezentativní. Například divadlo postavené roku 52 př. n. l. (M. Scaurus) mohlo pojmut 80 000 diváků a jeho jeviště bylo zdobeno 360 sloupy a 3 000 bronzovými sochami. Pompeiovo divadlo, postavené roku 55 př. n. l., pojalo 40 000 diváků. Divadel přibývalo nejen v Římě ale i v řadě provinciálních měst a stala se jejich nedílnou součástí. Divadlo svou architekturou špělo k oslnivé nádheře, zcela v duchu východně orientovaného helénismu. Tak například již výše zmiňované divadlo v Aspendos mělo stěny obložené jemným vápencem, skéné obloženu mramorem, ale sedadla byla z hrubozrnného slepence. Rozhodující byl honosný vzhled a dojem nádhery, které vyvolávalo architektonické vybavení stěny skéné, kde byla dvě patra sloupů nad sebou: dole iónské, nahoře korintské. Jejich žulové dříky měly mramorové patky.

Obr. 2. Rekonstrukce Marcellova divadla v Římě

1.1.2.2 Římský amfiteátr

Je zcela přirozené, že v Římě byly hledány nové cesty pro ohromení či uchvácení pokud možno největšího počtu diváků současně. Asi již před rokem 50 př. n. l. tribun Scritonius Curion dal zbudovat dvě dřevěná divadla vedle sebe, která stála na obrovských hřidelích a dala se otočit tak, že bylo možno jejich hlediště spojit v jednu caveu. Tímto způsobem potom vznikl zcela nový půdorys: oválná jevištní plocha i hlediště. Divadla byla dopoledne od sebe odvrácena, konala se v nich divadelní představení. Avšak odpoledne byla s

veškerým obecenstvem otočena caveami proti sobě a v nové jevištní ploše se provozovaly gladiátorské zápasy. Vznikl tak úplně nový druh divadla: amfiteátr.

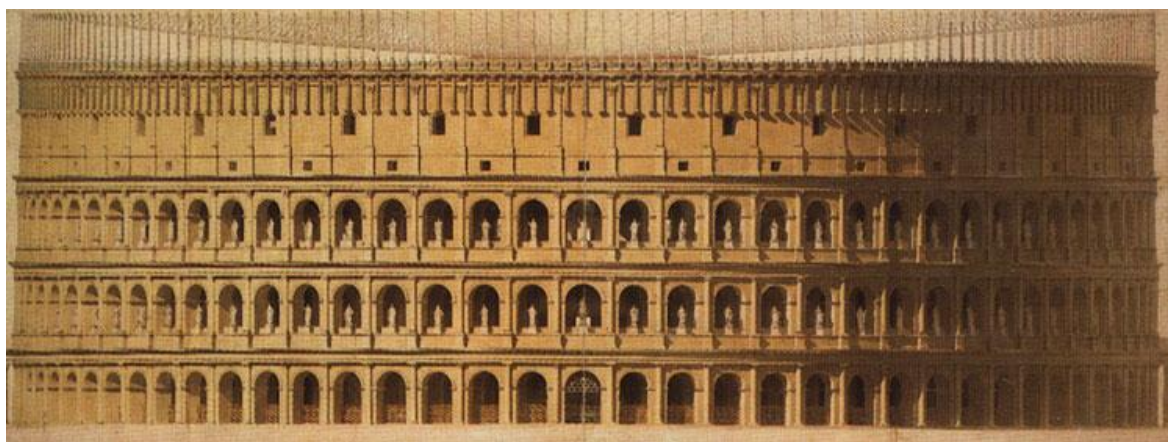
První stavbou (rovněž dřevěnou) nazývanou již amfítheatrum postavil prý již roku 46 př. n. l. Caesar. Kamenný amfiteátr byl postaven roku 29 n. l. Z těchto prvních budov se nezachovalo nic. Amfiteátry si však získaly velkou oblibu, budovaly se v celé říši.

Amfiteátr je v podstatě divadlo, jehož hlediště i jeviště mají oválný nebo eliptický tvar. Hlediště amfiteátru bylo upraveno stupňovitě, ve tvaru obrovské nálevky, zastřešeno soustavou tzv. velárií, což je systém dřevěných tyčí, kladek, lan a látek na vytvoření provizorního zastřešení proti slunci či dešti. Jevištní plocha, aréna, mívala někdy v podzemí systém chodeb, přístupů a u některých bylo možno prostor jeviště naplnit vodou, celou arénu proměnit v obrovské umělé jezero.

Amfiteátr byl určen pro gladiátorské zápasy, boje s dravou zvěří nebo pro naumachie, vodní hry, v našem smyslu boje.

Nejproslulejší stavbou tohoto druhu je Koloseum, amfiteátr Flaviovců v Římě. Jeho dlouhá osa měřila 185 m, krátká 156 m a výška průčelí byla 48,5 m. Podle odhadů bylo v hledišti 48 000 sedadel a 4 500 míst k stání. Podle jiných až 87 000 míst pro diváky.

Římané postavili mnoho takových staveb a mnoho z nich jsou alespoň v troskách uchovány ve Veroně, v Nîmes ve Francii, v Pule v Chorvatsku, dále na blízkém východě i v Africe. [1]

Obr. 3. Luis Duquet 1830, rekonstrukce Kolosea v Římě

1.1.3 Antické divadelní přístroje

Výprava dramatu bylo oproti dnešním divadlům velice prostá; diváci si museli mnohé domýšlet. Nebylo například možné rozlišovat den a noc, jelikož se vše odehrávalo z plného slunečního svitu. Přesto mělo řecké a později i římské divadlo řadu technických zařízení i divadelních přístrojů, které měly vyvolávat scénické efekty. Jsou známé téměř jen názvy a jejich vysvětlení ve starověkých slovnících nebo poznámkách k dramatickým textům jsou krátká, ne vždy jasná. Pomáhají však archeologické nálezy nebo malby na vázách. Z nejčastěji uváděných strojů sem patří:

1. Ekkykléma - pódium vysunované na válcích nebo kolečkách.
2. Méchané - zařízení, na němž se neočekávaně zjevovali hlavně bozi.
3. Theologeion - výstupek nebo balkón na stěně skéné, z něhož mluvili bohové.
4. Geranos - jeřáb ke spouštění osob na scénu.
5. Anapisema - propadliště.
6. Bronteion - přístroj pro akustické efekty.
7. Keraunoskopeion - pro světelné efekty
8. Periaktoi - trojboký hranol s různými scénickými obrazy, rychlá možnost změny scény.

Tento popis strojů nám dává představu o základu, ze kterého vycházeli umělci renesance při stavbě machinárií a nových divadelních budov. [2]

1.2 Středověk

Náboženské středověké hry, rozšířené po celé Evropě neměly s antickým divadlem žádnou formální ani obsahovou spojitost. Svým simultánním jevištěm však vytvořily zcela vlastní podobu scény. Drama se odehrávalo nejprve v chrámových prostorách, později před kostely i na tržištích. Různá místa dění zobrazovaných biblických příběhů byla seřazena vedle sebe plošně nebo kruhovitě. Publikum se během pašijové hry nebo mystéria otáčelo od jedné podesty ke druhé, na kterých amatérští herci neustále opakovali své výstupy v plastických dekoracích, jako byly např. pekelný chřtán, nebeský trůn či různé světové mezníky. Simultánní jeviště bylo symbolem současné přítomnosti nebe, pekla a světového dění, tedy celistvosti křesťanského vesmíru. Stejně jako ve většině divadelních forem

kultovního původu bylo publikum, pohybující se mezi těmito mezníky, chápáno jako část tohoto vesmíru.

V Anglii vznikla zvláštní forma vozového jeviště. Jednotlivá stanoviště byla postavena na vozech, které pak vyjížděly za sebou jako slavnostní průvod. Během představení obklopovali diváci vždy jen jeden vůz. Na překlenutí přestávek, během nichž se vozy přesouvaly, vysvětlovali příběh režiséři na koni, takzvaní "průvodci tichem".

Vedle Kultovních a státních divadelních forem existovaly již od antiky kočovné herecké soubory se světským repertoárem. Řeční mimové a středověcí komedianti se stejně jako herci novodobé *comédie dell'arte* i moderního pouličního divadla spokojili s rychlým vybudováním jednoduchého vyvýšeného prkenného podstavce. Zadní strana byla podle potřeby ohraničena boudou ze závěsů, která sloužila jako převlékárna, umožňovala také působivý příchod na scénu nebo její opuštění. Hra na boudovém jevišti vždy sázela na virtuozitu herců, obešla se proto bez speciálního vybavení či technických efektů, které znalo už římské a především středověké divadlo. Podstatná byla blízkost herců k publiku, které stálo po třech stranách kolem vyvýšeného jeviště. Diváci byli často přímo oslovováni.

Těsně před rozšířením renesance se vyvinul typ tzv. *terentiovského mansionového jeviště*. Úzká hrací plocha byla vzadu ohraničená mansiony (domy) se závěsy, z nichž postavy vystupovaly k dialogům. Uspořádání míst odpovídalo ještě středověkému simultánnímu jevišti, za dost bylo učiněno i novému principu tří jednot: času, místa a děje. [3]

Obr. 4. Ukázka terentiovského jeviště, Paříž, přelom 15. a 16. století

1.3 Renesance

Renesanční divadlo otevřelo svá jeviště nejdříve provizorně ve slavnostních sálech italských paláců, brzy však byla zřízena stálá divadelní scéna. První masivní renesanční uzavřené divadlo v Evropě bylo postaveno ve Vicenze v letech 1580-84 Andreem Palladiem. Jednalo se o *Teatro Olimpico*. Palladio se při stavbě tohoto divadla držel striktně antického vzoru, který se mezitím díky znovuobjevené Vitruviově architektonické studii *Deset knih o architektuře* (*De architectura*) podařilo spolehlivěji rekonstruovat. [3]

1.3.1 Teatro Olimpico

Olympijská akademie ve Vicenze pověřila Palladia, který byl jejím členem, aby pro ni postavil divadlo. Stavbu zahájenou roku 1580 dokončil Scamozzi a divadlo bylo otevřeno roku 1584 už po Palladiově smrti představením Sofoklova *Krále Oidipa*.

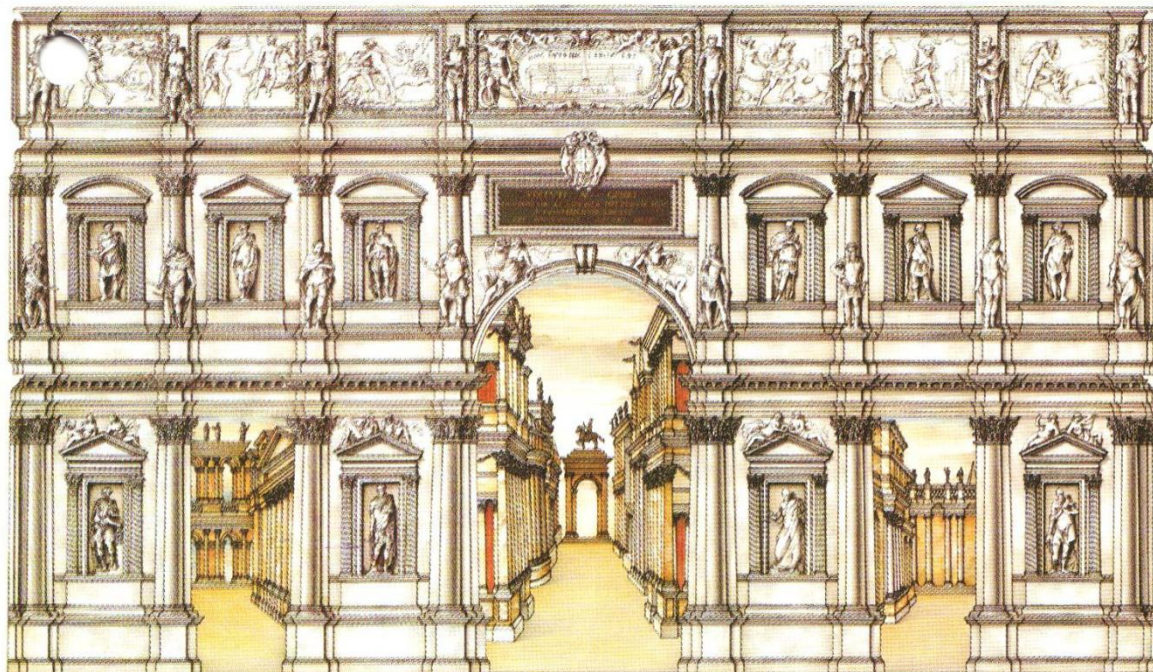
Vůbec poprvé zatemněné hlediště obklopovalo orchestru, která už v *Teatro Olimpico* sloužila jako prostor pro hudebníky. Kolonáda korintských sloupů a soch zdobila zadní stěnu. Dřevěný strop v podobě oblohy vytvářel iluzi divadla pod širým nebem. Za širokým,

mělkým jevištěm se zvedala bohatě zdobená architektonická zeď ve stylu římské *scaenae frons*. [3]

Prostor scény podle Palladiovy koncepce prodloužilo pět perspektivně budovaných úzkých interiérů prospektu ulic, vedených na hloubku ne větší než samotný rozměr amfiteátru. V lehké konstrukci nástavby se jejich podlaha, boční stěny i strop zkracovaly směrem dozadu, takže se jejich skutečný prostor, asi 15 metrů, perspektivně mnohonásobně prodloužil a rozevřel jeviště v dalších iluzivních hloubkových pohledech, viděných skrze čelní stěnu. Divák z půloválného amfiteátru hlediště však neviděl odnikud najednou do všech pěti úběhů. Proti hlavní ose byla hlavní ulička, proti pravému sektoru hlediště obě levé a proti levému zas obě pravé uličky, protože průsečík všech pěti os byl přibližně v rovině *proscenia*. [4]

Prostou změnou osvětlení dostává pozadí jiné barvy, což může v divákovi navodit představu, že se děj odehrává hned uvnitř, hned venku, případně v různých denních hodinách.

Podobným divadlem, i když podstatně menších rozměrů je *Teatro Olimpico di Sabbioneta* od Vincenza Scamozziho z roku 1588. Proti Teatru Olimpico ve Vicenze má Teatro Sabbioneta pouze jednu uliční frontu.

Obr. 5. Teatro Olimpico

Další krok ve vývoji přineslo perspektivní prostorové jeviště s měnícím se obrazem scén. Rychlé výměny obrazů bylo dosaženo otáčením trojbokých hranolů, tzv. periaktů, které se v párech za sebou stupňovaly.

1.4 Baroko

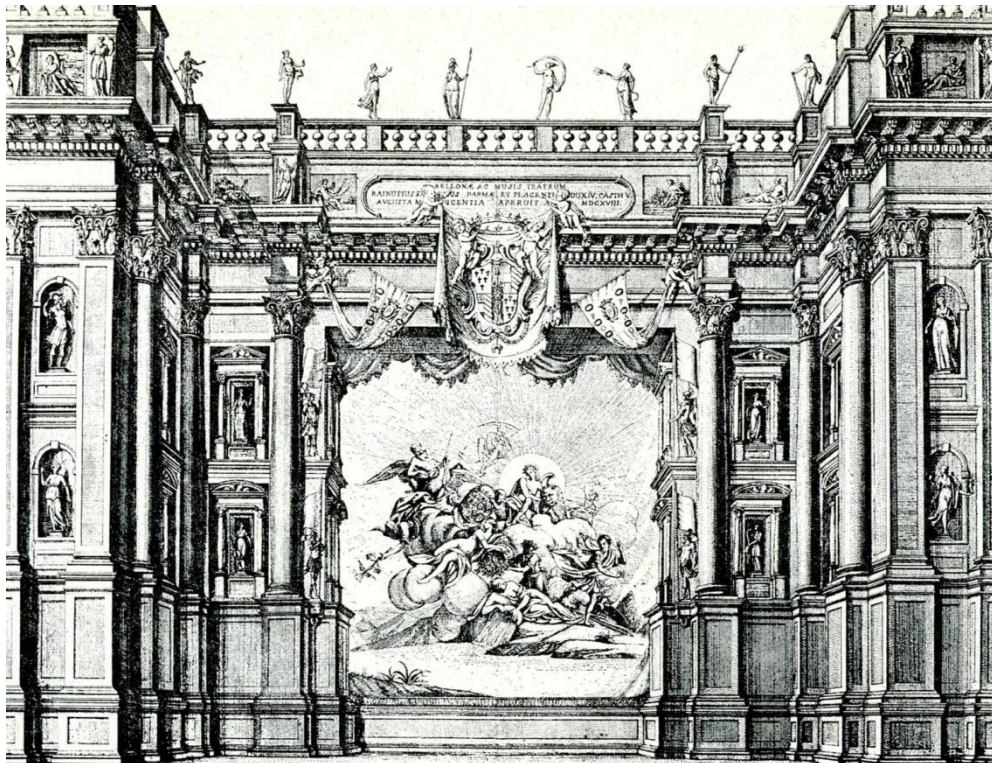
Žádná doba nemilovala divadlo tolik jako evropské baroko. Čilý ruch na jevištích 17. století byl pro tehdejší lid dokonalým obrazem a symbolem honosného světa, zastíněného ovšem jeho jistou pomíjivostí. Velké společenské změny otřáslý v renesanci zakřivenou vírou ve vysvětlitelnost a ovladatelnost světa. Zhroucením nebo zvratem starých hodnot se zbystril smysl pro klam a lež.

V souladu s barokním pohledem na svět symbolizovalo jeviště klam a zdání, tudíž pomíjivost světa. Barokní divadla jsou již téměř výhradně ve vlastnictví bohaté šlechty nebo církevních řádů. Jsou již většinou pevně postavená s bohatou výbavou.

Uspořádání hlediště odpovídalo přísnému hierarchickému rozdělení společnosti. Okolo divadelních sálů byly umístěny galerie, jejichž etáže se dělily do lóží. Nejlevnější místa s nejhorším výhledem na jeviště se nacházela na nejvyšším balkóně. Lóže v první řadě přímo naproti jeviště nabízela ideální výhled, a byla tedy jako reprezentativně vybavená dvorní lóže vyhrazena panovníkům.

I když hrací plocha již nezasahovala do hlediště, nebylo publikum a jeviště zcela odděleno. Výměna scén probíhala na otevřeném jevišti, tehdy ještě nešlo o přesvědčivou iluzi skutečnosti. Jevištní architekturu určovala symetrie a systematizace, uspořádání kulis, stejně jako skupin osob, jejich pohybů a gest.

Jedno z nejstarších dochovaných divadel, jehož jeviště bylo opatřeno pevným portálem, je *Teatro Farnese v Parmě*. Hlavní architektem byl Giovanni Battista Aleotti. Poprvé se divákovi vymezil rámeček, skrze který mohl vnímat divadelní představní. Vznikl tak typ tzv. *kukátkového divadla*. Na jevišti byly použity pomalovaných desek jako kulis, které se pohybovaly sem a tam pomocí malých vozíků pod jevištěm. Parter hlediště nebyl osazen místy k sezení, ale jeho plocha byla užívána pro tanec a jiné slavnosti (parter mohl být i zaplaven). Nad parterem se pak postavilo hlediště stadionového typu. Divadlo bylo otevřeno 21. prosince roku 1628.[3]

Obr. 6. Teatro Farnese v Parmě

Právě Teatro Farnese se stalo základem pro veškerá pozdější barokní divadla po celé Evropě. Zde se formuje nový typ divadla, který přetrvává dodnes. Pevný portál a jeviště, později se k nim v hledišti přidávají lóže a balkóny.

2 DIVADLO A DIVADELNÍ KULTURA V MIKULOVĚ

Téměř půl století železné opony a odsun původních německy mluvících obyvatel měl obrovský negativní dopad na kulturu v tomto pohraničním městečku. Význam Mikulova v kontextu divadelní kultury byl téměř zapomenut. Ve své době zde výrazně kvetla zámecká a díky piaristům i školská divadelní kultura. Právě piaristé stáli na počátku 17. století za zrodem mikulovské divadelní kultury. Díky jejich štědrému mecenáši kardinálu Františku Dietrichsteinovi byli piaristé pozváni do Mikulova v roce 1630 a o rok později zde zakládají svou první zaalpskou kolej. Mezi školními osnovami mělo důležitou roli právě divadlo.

2.1 Kardinál František Dietrichstein

Obr. 7. František kardinál Dietrichstein

Divadelní kultura je v Mikulově spojena s rodem Dietrichsteinů, kteří byli majiteli panství mezi léty 1575 - 1945. Františkův otec Adam Dietrichstein (1527 - 1590) byl ve službách arcivévody Maxmiliána, kterého doprovázel do Španělska. Zde se také narodily všechny Adamovy děti, včetně Františka (1570 - 1636). Z Dietrichsteinského rodu se stala v pobělohorském období jedna z nejbohatších rodin monarchie. Velmi dobré vztahy Františka jako kardinála s římskou kurií, daly živnou půdu pro stavební i kulturní rozkvět rodového mikulovského panství. Mikulov začal spravovat po smrti svého bratra Maxmiliána roku 1611. Za jeho vlády se město stalo kulturním i politickým centrem Moravy.

Vztah kardinála Dietrichsteina k hudbě byl dvojího charakteru. Jednak šlo věc požitku a luxusu, kterou si mohl dovolit. Na druhou stranu využíval hudbu v době přicházející barokní nádhery při rekatolizaci moravského markrabství. Je známo, že v jeho službách pracovali a skládali renomovaní italští hudebníci jako Claudio Cocchi (1580 - 1636), Carlo Abbate (1600 - 1657), Giovanni Battista Alovise (1600 - 1665) nebo Vincenzo Scapitta (1584 - 1656). Bohužel takové zastoupení přímo k divadlu nemáme. Jeho vztah k divadlu musel být přinejmenším stejně silný jako k hudbě, neboť právě František nechal mezi lety 1616 - 1619 postavit samostatnou budovu s divadelním sálem. Víme ovšem, že kardinál při svých cestách hojně představení navštěvoval. V roce 1599 shlédl v Miláně hru *Arminia Pastorale* od Giovanniho Battisty Visconteho a roku 1617 se účastnil představení *Pražské zjevení dionýské*, což bylo první představení nového italského divadla mimo Itálii.[5]

2.2 Zámecké divadlo

Piaristé v Mikulově započali s uváděním divadelních her brzy po svém příchodu. Prvním představením, pořádaným u příležitosti otevření mikulovského gymnázia, se stala *Comoedia Elizabeth*. Bohužel množství podrobných informací dochovaných o divadelní produkci mikulovských piaristů je velmi malé. U většiny her známe sice rok a o tom že byly uvedeny, více však k dispozici nemáme.

Obr. 8. Mikulovský zámek od západu, šipkou označena budova bývalého divadla

Nedochoval se nám žádný naprosto přesný popis či nákres toho, jak divadlo skutečně uvnitř vypadalo. Dnes se na tomto místě nachází zámecká knihovna, která se skládá ze studovny a hlavního knihovního sálu. Dnešní dispozice, výška a tvar klenby neodpovídají použití masivních barokních mašinerií. Nedávný výzkum Miroslava Lukáše odhaluje dosud existující pozůstatky stěn s dosud zachovanou pozdněrenesanční zlacenou štukovou výzdobou původního divadelního sálu. Zlomky nástěnné dekorace se nacházejí nad stropem nynější knihovny v půdních prostorách. Tento objev je velmi významný, neboť dokazuje, že prostor byl nejen navržen a postaven pro účel divadelních produkcí, ale zároveň nám udává, že výška původního stropu byla mnohem vyšší. A to se nám ještě nezachovaly zápisy o zastřešení, kde lze předpokládat nástavbu, která mohla pojmout divadelní techniku.

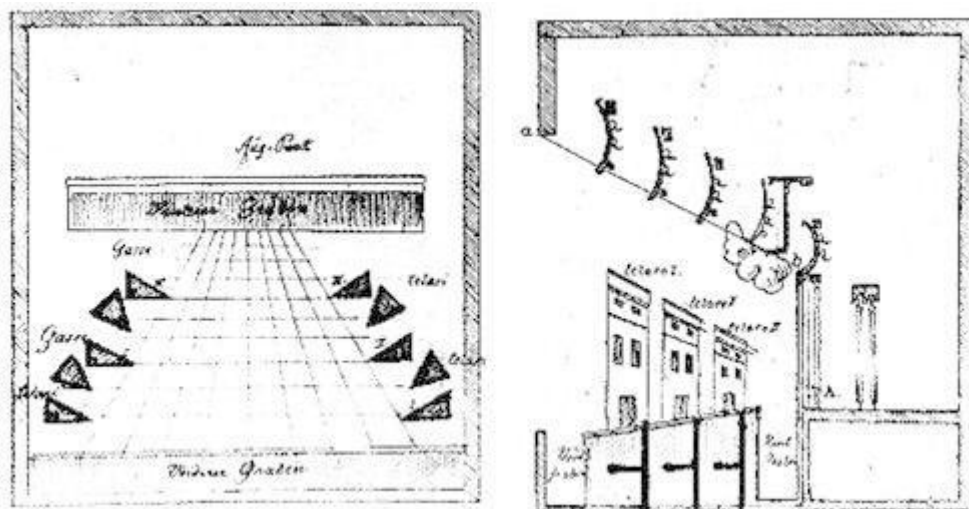

Obr. 9. Kresebná rekonstrukce zámeckého divadla

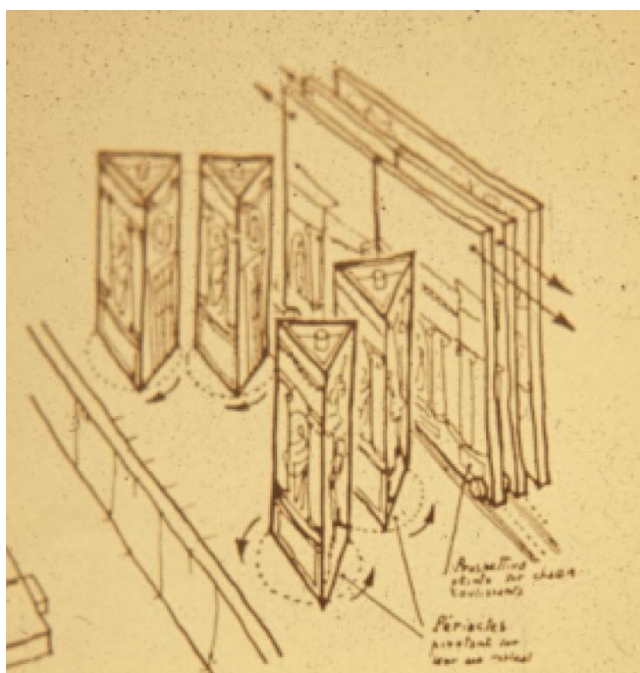
Na základě dochovaných písemností o piaristickém divadle víme, že vynikalo po technické stránce. Hra o Josefu Egyptském, uvedená roku 1640, ze které se zachoval alespoň určitý popis jeviště v divadelním sále, předčila u nás dosud uvedená jezuitská představení. Velkou novinkou, kterou k nám piaristé přinesli, byly proměny. K tomuto účelu sloužily tzv. periakty neboli telari, známé již od antiky, ale znovuobjeveny byly až po dlouhé pauze v renesanční Itálii. Periakty byly u nás naprosto něco nového a právě piaristé poprvé u nás tento systém používali právě v Mikulově.

Každý periakt měl ve středu konstrukce zavedenou hřídel či šroub, který byl zasazen do podlahy a pomocí další tyče pod podlahou jím bylo lidskou silou otáčeno kolem své osy. Sabbatini, renesanční stavitel divadel dokonce doporučuje, aby pro dosažení lepšího efektu bylo k otočení všech periaktů jejich napojení na provazy pod jevištěm na jeden společný navíjecí hřídel.

Mezi dochovanými údaji se dočteme, že jeviště mělo čtvercový půdorys, kdy každá strana měřila třináct loktů, což je dnes něco málo přes deset metrů. Celý hrací prostor byl sestaven z dřevěných trámů spojených řetězy. Pro lepší představu můžeme mikulovské jeviště velikostně přirovnat k jevišti dnešní brněnské Reduty, včetně zde instalovaných otočných bloků po stranách. Jeviště nebylo pevné, dalo se složit na jednotlivé části a opět sestavit. Mezitím sál mohl sloužit i jiným účelům.

Obr. 10. Periaktová scéna podle Furtenbacha

Obr. 11. Periaktová scéna podle Sabbattiniho

V době, kdy mikulovští piaristé uvádí Josefa Egyptského, se v Itálii běžně používa šest periaktů na jevišti a k tomu zadní pohyblivý prospekt, tvořený dvěma křídly s možným rozdělením a zásunem do stran. Periaktů umožňují tři proměny scény, když sejmeme původní obrazy, můžeme je nahradit novými, čímž získáme velké množství proměn. V této hře bylo použito až 20 proměn. Jeviště uzavírá již zmiňovaný zadní prospekt, který je ve

středu rozdělen na dvě části. Ve chvíli, kdy se obraz rozevře a obě křídla zadního prospektu zmizí ze zorného pole diváka, se na pozadí objeví nový výjev.

Přesto, že mikulovské divadlo nepatřilo k těm největším v Evropě, bylo schopné vytvořit v závislosti na tavním prostoru úctyhodné malované dekorace. Ty byly obvykle zhotovovány na náklady mecenáše, což byl v tomto případě Maxmilian, kníže Dietrichstein, synovec slavného kardinála Františka Dietrichsteina, v dílnách areálu piaristických kolejí.

K vytvoření dokonalé iluze pomáhaly krom malby i mnohé jevištní mašinérie a efekty. Diváci mohli sledovat pohyby postav odporující fyzikálním zákonům, jež se s lehkostí vznášely nad jevištěm mezi mraky. Objevil se drak, kterého se studenti prý báli i pohyblivá hora. Velice oblíbeným, v divadle obecně, se stalo užívání ohňových efektů a páry.[6]

Václav Richter se ve své publikaci o Mikulově také zmiňuje, že ještě roku 1700 kníže Leopold Ignác Dietrichstein nechal ve Vídni nakupovat nové kulisy a kostýmy do mikulovského divadla.

Předešlé informace jsou jistě pozoruhodné, mají však jen pouze kulturně - historickou hodnotu, jelikož díla zmizela. 10. srpna roku 1719 vznikl v židovském městě v bezprostřední blízkosti zámku požár, jemuž podlehla nejen židovská čtvrť, ale i zámecké budovy.

Jedno významné představení se uskutečnilo již v roce 1633; byla to hudební hra od Viety, kterou si P. Ambrož dal v Římě opsat; nazývala se "De recognitione squationum". Od počátku je tu patrný vliv Říma, který se časně projevil i přijetím proměnné scény.

Víme tedy, že hry byly prováděny hlavně v zámeckém divadle. Není to však jediné nám doložené místo pro piaristická představení. Hrál se před Loretou na náměstí (dnešní Dietrichsteinská hrobka), v kostele, ale také v piaristické divadelní budově, která byla součástí kolejí.

První sál se nacházel přímo v hlavních budovách, byl však přestavěn na učebny a to mezi léty 1746 - 1747. Hry se tam tedy mohly pořádat minimálně od skončení třicetileté války. Piaristé si však záhy postavili novou divadelní budovu přímo v klášterní zahradě. Jeviště bylo moderně technicky vybavené, mělo pevnou scénu i vlastní točnu. Klášterní divadlo

bylo určitě již novějším typem pozdněbarokního kukátkového jeviště (srovnatelné s divadlem na zámku ve Valticích, Litomyšli nebo Českém Krumlově). S josefínskými reformami však bylo divadlo od roku 1771 postupně rušeno a sloužilo jako skladiště, avšak ještě na počátku 20. století se této budově říkalo "Komödienhaus"!

"A tak jsem postupně omaloval a namaloval celé okolí. Všechny strýce a tety, co jich v Mikulově bylo. Všude mě rádi viděli, pro mne to byla škola, modely mě nic nestály. Pak jsem jim vymaloval i divadlo, hrál jsem s nimi, dokonce i na hudebních večerech jsem musel hrát na housle nebo na kytaru. Když přišly plesy, byl jsem všude zván, a tak jsem se brzy stal jedním z mikulovských občanů."

Alfons Mucha

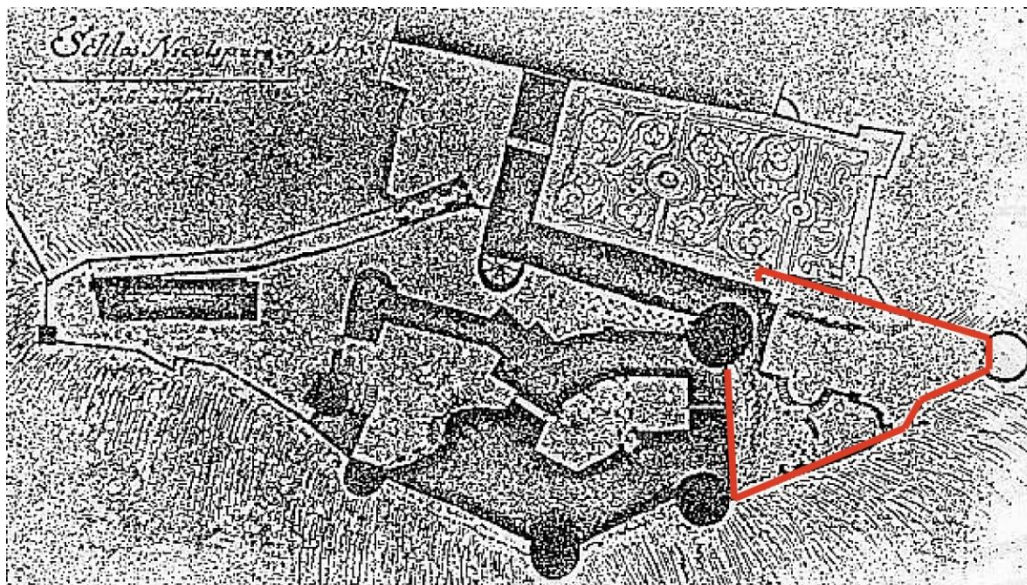
3 ZÁMECKÁ ZAHRADA V MIKULOVĚ

3.1 Historie

V pojednání o zámecké zahradě v Mikulově se nebudu zabývat celým komplexem. Pro tuto práci je stěžejní jižní část této zahrady neboli jižní zahradní amfiteátr. V této kapitole čerpám z poznatků botaničky Mgr. Milady Rigasové, která historii zámecké zahrady výstižně zpracovala a publikovala v mnoha článcích.

Zmiňovanou jižní část arálu zámeckého parku můžeme považovat za nejstarší, i když o tom nemáme přímo písemné zmínky. Je možné, že se v těchto místech nacházela malá zahrádka již za vlády Lichtensteinů (1248-1560). Jisté je však to, že za vlády kardinála Františka Dietrichsteina, kdy byl hrad přestavěn v zámeckou rezidenci, byla její součástí i právě tato zahrada. Zásadní stavební úpravy proběhly mezi lety 1611 - 1618, ale zvelebování panství pokračovalo až do smrti kardinála v roce 1636.

Přibližný obraz kardinálovy renesanční zahrady si můžeme udělat z popisu panství v urbáři z roku 1629. Líčí *"knížecí rezidenci venku i uvnitř dobře vybudovanou s pokoji překrásně vyzdobenými a vším potřebným zařízenými, pod zámkem park s různými vlaškými dřevinami a vodotrysky,..."*. Později na konci 18. století se topograf František Schwoy zmiňuje o plošině s okrasnou zahradou, budovami, fontánami a na samém okraji položenou grottou (umělá jeskyně). Renesanční zahradu také útržkovitě zaznamenávají různé rytiny Mikulova a plány renesanční i barokní etapy.

Obr. 12. Vojenské měření z let 1710-1720 s vyznačenou jižní zahradou

Jedním z takových plánů je i vojenské měření Mikulova z let 1710 - 1720, které prováděl Ferdinand Christoph Moser von Vilsech. Na plánu můžeme vidět jak renesanční, tak i pozdější barokní ornamentální zahradu. První z nich měla tvar nepravidelného trojúhelníka se zaoblenými rohy nacházející se pod jižním křídlem hlavního zámeckého paláce. Moser naznačuje členitější terén i jeho terasovité uspořádání. Zdá se, že tři zahradní terasy byly navzájem propojeny kaskádou schodišť. Na nejvyšší terase stála v blízkosti jihozápadního bastionu drobná elegantní stavba s volutovým štítem, zřejmě kašna, která vykazuje manýristické rysy odpovídající počátku 17. století. Z této kašny voda stékala kolem schodišť až do spodní kašny na nejnižší terase. Jeden z projektantů na úpravu zámecké zahrady na přelomu 17. a 18. století byl francouzský čalouník a navrhovatel zahrad Jean Trehet. Pod ním pak pracovalo spousta sochařů, kameníků i architektů z Rakouska, Francie a Itálie.

Podle již zmiňovaného plánu zde byly celkem dvě dvojramenná schodiště a další, spojující zámecké budovy s nejnvýše položenou zahradní terasou.

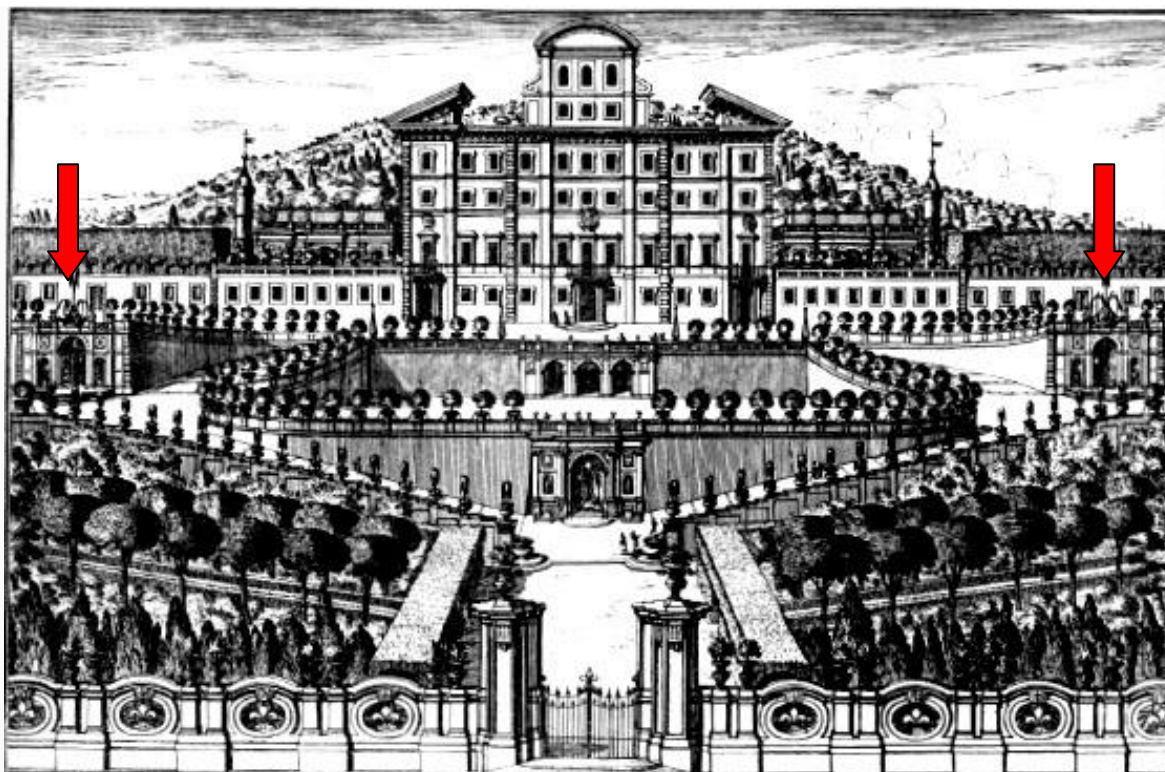
Ani jedna ze zmiňovaných zahradních staveb dnes již neexistuje. Zanikly z důvodu měnící se dobové módy v 19. století, jednak ustoupily stavbě nové příjezdové cesty do zámku, která obkroužila původní renesanční zahradu, čímž její velikost výrazně zmenšila. Jedním z detailů, který se zachoval, je stavba cihlové niky, kterou Rigasová považuje za základnu oné drobné stavby s volutovým štítem - kašny. Na základě Moserova plánu s tím však

nesouhlasím. Podle mého průzkumu se jedná o zachovanou část vyrovnávacího dvouramenného schodiště mezi terasami, možná i pozůstatkem níže položené fontány. Napovídá tomu i dodnes zachovaný litinový hydrant ve zdi. V době stavby této zahrady, tedy na počátku 17. století, v době pozdní renesance a začínajícího baroku, vidíme v zahradní architektuře, zcela jistě inspirovanou Itálií, jistý důraz na symetrii, která by byla v tomto případě naprosto logická a odpovídající citu tehdejší estetiky.

Inspiračními zdroji, podle Rigasové, jsou italské vily pozdní renesance, se kterými se mladý aristokrat, při svých pobytech v Římě setkával, což je velmi důležitý dodatek. Hlavní zdroj pak vidím v zahradě Villy Aldobrandini, ke které měl František hodně blízko a určitě ji navštívil. Víme, že Františkův otec Adam Dietrichstein udržoval dobré přátelství s Ippolitem Aldobrandinim, pozdějším papežem Klementem VIII. Ippolito držel nad Františkem ochranou ruku a také díky němu se stal v roce 1599 kardinálem a olomouckým biskupem. Tím se mladý Dietrichstein dostal mezi nejvyšší aristokratické kruhy v Římě.

Villa Aldobrandini je jedním z nejpozoruhodnějších děl zahradního i stavebního umění vrcholného manýrismu. Autorem tohoto velkorysého projektu komponovaného jako vodní zahradní divadlo je Michelangeloův žák Giacomo della Porta, po jeho smrti vedl práce Carlo Maderna a Federico Fontana. V době přípravy i realizace tohoto díla se kardinál Dietrichstein v Římě často v blízkosti papeže Klementa VIII. zdržoval za svých studií (1588-1591) a následně v jeho diplomatických službách.

Obr. 13. Villa Aldobrandini ve Frascati, vyznačené niky vedle ramp

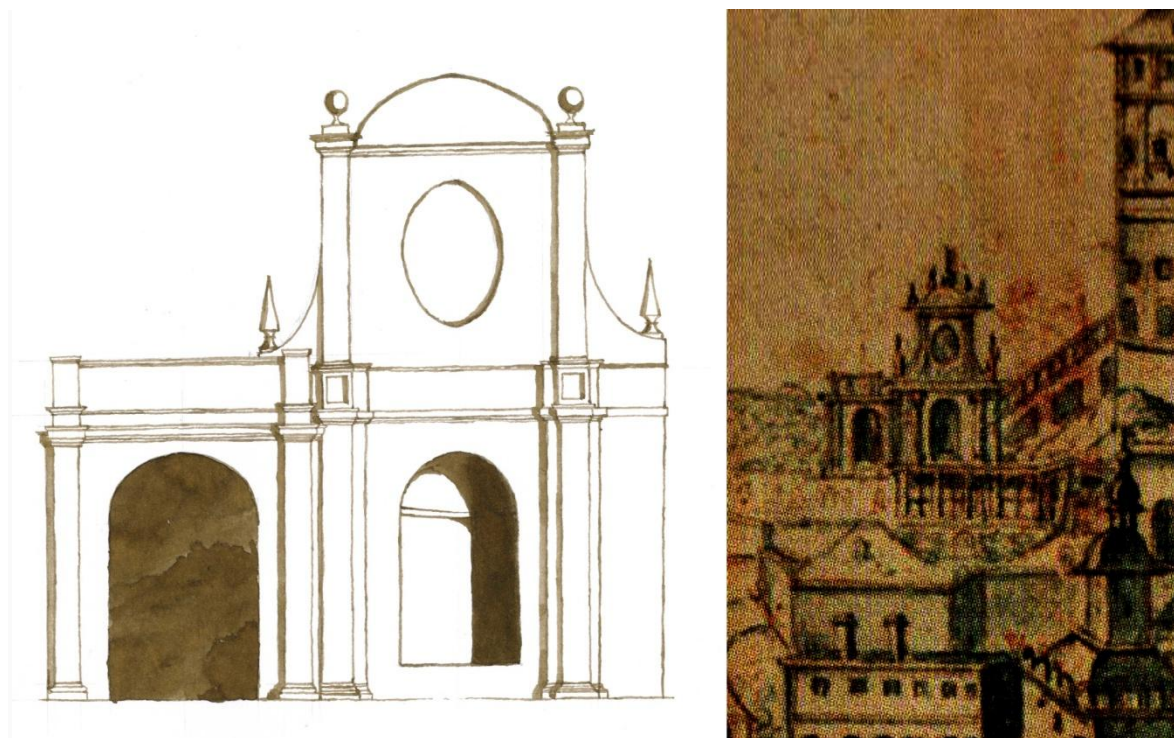
V souvislosti se zmiňovanou nikou a dvouramenným schodištěm je zajímavý jistý detail. V ose příjezdové cesty vily se nachází dvouramenná rampa, na každé straně ohraničená půdorysně jednoduchou stavbou s nikami a fontánami, je naprosto symetrická. Středem této osy je pak samotná stavba Villy Aldobrandini. Podobnost tohoto architektonického prvku je velmi zřejmá. Vrcholem a dominantou této osy by mohla být v případě Mikulova ona volutová stavba na nejvyšší terase. Tento detail byl v Mikulově realizovan samozřejmě ve skromnějším měřítku, především kvůli omezenému prostoru jižní zahrady. Naznačuje to i Moserův plán.

Na východní straně jižní zahrady, se podle plánu nacházelo ještě jedno dvouramenné schodiště, které vyrovnávalo přechod mezi renesanční zahradou kardinála a později vybudovanou zahradou barokní. Zda se jedná o původní kardinálovu realizaci není možné potvrdit, na Moserově plánu i na pozdější mapě zámeckého parku je však zřetelně zachyceno. Kompozičně však zapadá do pomyslné osy dvou za sebou stojících schodišť a oné drobné stavby se štítem. Takovému ztvárnění schodiště v určité ose a při půlkruhovém tvaru se italsky říká *Teatro giardino*.

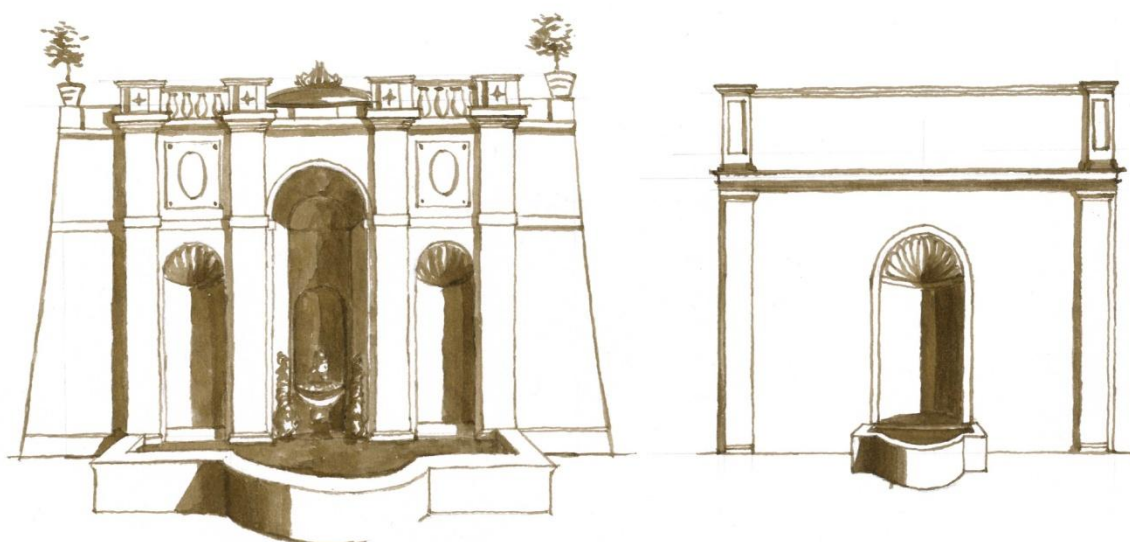

Obr.14. Teatro giardino, Villa Mondragone, Itálie

Příklady podobných zahradních divadel můžeme vidět v desítkách vil po celé Itálii a nejen tam. Mimo Villu Aldobrandini můžeme uvést například Villu Mondragone. Tato vila, postavená na konci 16. století pro bohatého kardinála von Hohenems Altemps architektem Martinem Longhim, byla častým cílem návštěv patricijských římských rodin. Určitou dobu byla v držení i slavného rodu Borghese. Lepším příkladem je Villa Lancellotti, kde je Teatro giardino vlastně přímo krytým schodištěm na výše položenou terasu. Není také od věci zmínit, že mikulovské zahradní schodiště se na vyobrazení města z 18. století nejeví jako klasická rampa, ale jako samostatná stavba s okny či oblouky. Je tedy možné, že původní chodiště bylo umístěno uvnitř Teatro giardino, stejně jak je tomu u Villy Lancellotti.

Obr. 15. Drobná volutová stavba na nejvyšší zahradní terase v Mikulově

Obr. 16. Srovnání nik - Villa Aldobrandini vs. Mikulov (rekonstrukce)

3.2 Dnešní stav

Prostor jižního amfiteátru je dnes slátaninou několika různých stylů a dobových přestaveb. Spodní vyrovnávací schodiště úplně zmizelo. Ustoupilo projektu nové příjezdové cesty, které jí stálo v cestě. Výškově rozdílný terén ztrácí onu původní jasně definovanou členitost a stává se z něj zmatený, nijak nedefinovaný prostor. Postupná eroze zeminy má za následek postupné klesání a sesouvání půdy, hlavně ve východní části zahradní terasy. Původní výška terénu zůstala zachována pouze v okolí cihlové niky. V její těsné blízkosti byly v nedávné době navrženy malé terásky, neseny na sucho kladeným kamenným zdivem, které se příliš neudrží a pozbývají jakéhokoliv smyslu ať funkčního nebo estetického. Jsou zde vysázeny v řadě Cypřiše, jež dávají místu určitý jižanský nádech, přičemž částečně zakrývají mohutnou cihlovou zeď, podpírající příjezdovou cestu na zámek.

Po požáru zámku v dubnu roku 1945 byla katastrofou zasažena i zámecká zahrada. Vprostřed prostoru jižního amfiteátru se při rekonstrukci zámku v 50tých letech nacházela hluboká jáma na hašení vápna, dnes již překrytá, sloužící jako zásobárna vody. Naštěstí překrytí cisterny nijak nezvyšuje terén jižní zahrady, spíše jej toleruje v původní výšce. Půda je zatrávněna s malými teráskami porostlými pálavskou stepní flórou. Chodníky jsou vysypány bílým vápencovým šterkem. Původní stromy byly z velké části pokáceny a budou nahrazeny novou nenáletovou výsadbou. Zajímavostí květinových záhonů zámeckých teras jsou původní druhy rostlin okolní přírody, jako jsou kavyly, koniklece, hlaváčky, kosatce, třemdavy, chrpy, netřesky, šalvěje či mateřídoušky, zatímco téměř chybí obvyklé zámecké kultivary. Teplé klima a hojnost slunce umožnily vysadit také teplomilné dřeviny, a to nejen původní domácí ale i exotické teplomilné okrasné stromy a keře, jako jsou pavlovnice, liliovníky, fíkovníky, granátové jabloně nebo mandloně, což ještě více podtrhuje jižanský charakter této lokality.[7]

To co však nejvýše zvyšuje atraktivitu tohoto místa je jeho poloha. Nachází se uprostřed města na skalnatém vápencovém útesu, odkud je výhled na jižní část města a Dolní Rakousy. Z vrcholu cihlové niky je úchvatný pohled na panorama Svatého Kopečku s kaplemi křížové cesty, zvonící a kostelem sv. Šebestiána. Osa tohoto kostela pomyslně prochází právě touto částí zahrady a zdá se, že ona výše zmiňovaná drobná stavba na nejvyšším místě zahrady mu vytvářela světský opak či odraz. Můžeme tedy říct, že zde byl použit barokní princip pohledových vazeb, kterých jsou v Mikulově desítky.

Silueta Svatého Kopečku pak přirozeně dotváří určitou „kulisu“ jako přirozeně stálý divadelní prvek v krajině, jmeně posunutý k větší zřetelnosti, zásahem lidských rukou.

Obr. 17. Současný stav celé zámecké zahrady, vyznačena poloha jižního amfiteátru

Obr. 18. Jižní zahradní amfiteátr - pohled od východu

PRŮVODNÍ ZPRÁVA

OBSAH:

a) Identifikační údaje stavby, stavebníka, projektanta

- a.1) Identifikační údaje stavby
- a.2) Identifikační údaje stavebníka
- a.3) Identifikační údaje zpracovatele projektové dokumentace
- a.4) Zpracovatelé jednotlivých částí projektové dokumentace
- b.1) Údaje o dosavadním využití a zastavěnosti území
- b.2) Údaje o stavebním pozemku
- b.3) Majetkoprávní vztahy
- b.4) Vlastnické právo k pozemku určeného pro výstavbu

c) Údaje o provedených průzkumech a o napojení na dopravní a technickou infrastrukturu

- c.1) Údaje o provedených průzkumech
- c.2) Napojení na dopravní a technickou infrastrukturu

d) Údaje o splnění požadavků dotčených orgánů

a) Identifikační údaje stavby, stavebníka, projektanta**a.1) Identifikační údaje stavby**

Název stavby:

REKONSTRUKCE JIŽNÍHO AMFITEÁTRU ZÁMECKÉ ZAHRADY V MIKULOVĚ

Místo stavby: katastrální území: Mikulov
parcela č. 9

Katastrální území: Mikulov na Moravě

Charakter stavby: novostavba - rekonstrukce

Účel stavby: veřejné využití

Záměrem stavebníka a obsahem předpokládané projektové dokumentace ke stavebnímu povolení je výstavba dvouramenného schodiště a terénní úpravy jižní části zámecké zahrady v Mikulově. Jedná se o historizující rekonstrukci spojovacího schodiště mezi zahradními terasami.

a.2) Identifikační údaje stavebníka

Neuvedeno

a.3) Identifikační údaje zpracovatele projektové dokumentace

Jméno a příjmení: František Zelinka

Adresa: Na Jámě 351/7, Mikulov na Moravě 692 01

E-mail: Frantisek.mikulov@gmail.com

a.4) Zpracovatelé jednotlivých částí projektové dokumentace

Neuvedeno

b.) Údaje o území a pozemku stavby

b.1) Údaje o dosavadním využití a zastavěnosti území

Na dosavadním místě se nachází zámecká zahrada s fontánou, šterkovými chodníky a dlážděnou komunikací. V jižní části parcely pak zbytek cihlového niky jako pozůstatek schodiště s uměle navršenými terasami s nasucho kladeným kamenným zdivem.

b.2) Údaje o stavebním pozemku

Pozemek parc. č. 9 se nachází v k.ú. Mikulov na Moravě. Je veden jako menší chráněné území, památkově chráněné území a nemovitá kulturní památka. Na pozemek je vstup ze severní strany, nebo pěší ze strany jižní.

Informace o stavebním pozemku

Číslo parcely:	9
Výměra:	11 752 m ²
Katastrální území:	Mikulov na Moravě
Číslo LV:	358
Typ parcely:	Parcela katastru nemovitostí
Mapový list:	MIKULOV,0-1/43
Určení výměry:	Graficky nebo v digitalizované mapě
Druh pozemku:	ostatní plocha
Způsob ochrany nemovitostí:	menší chráněné území památkově chráněné území nemovitá kulturní památka
Omezení vlastnického práva:	Nejsou evidována žádná omezení

b.3) Majetkoprávní vztahy

Seznam dotčených pozemků dle katastru nemovitostí:

b.3.1) Projekt bude vybudován na pozemcích:

Obec	Katastrální území	Parcelní číslo	Majitel (Vlastnické právo)	Druh pozemku podle katastru nemovitostí	Pozn.	Výměra m ²
Mikulov	Mikulov na Moravě	9	Jihomoravský kraj, Žerotínovo náměstí 449/3, Veveří, 60200 Brno	Ostatní plocha	Novostavba, rekonstrukce	11 752

b.3.2) Pozemky dotčené stavbou projektu:

Žádné pozemky nejsou dotčeny

b.4) Vlastnické právo k pozemku určeného pro výstavbu projektu

Vlastnické právo k předmětným pozemkům , parc. č. 9, v k. ú. Mikulov na Moravě, určených pro výstavbu spojovacího schodiště a terénních úprav jižní zahrady má Jihomoravský kraj, Žerotínovo náměstí 449/3, Veveří, 60200 Brno s tím, že hospodaření se svěřeným majetkem kraje má Regionální muzeum v Mikulově, příspěvková organizace, Zámek 22/1, 69201 Mikulov.

c) Údaje o provedených průzkumech a o napojení na dopravní a technickou infrastrukturu

c.1) údaje o provedených průzkumech

Na pozemku určeném pro výstavbu nebyly zatím provedeny průzkumy.

c.2) napojení na dopravní a technickou infrastrukturu

Pozemek se nachází v katastrální obci Mikulov na Moravě. Jedná se o terasovitě členěný pozemek s rovnými plochami, který je napojen na infrastrukturu obce.

Dopravní napojení

Vjezd na pozemek je ze severní strany parcely od mikulovského náměstí. Jedná se o vedlejší spojovací obslužnou komunikaci.

Napojení na technickou infrastrukturuElektřina

NN přípojka bude přivedena ze zámeckého okruhu. Elektroměrová rozvodnice RE bude umístěna vně stavby s příslušným označením dle zákona.

d) Údaje o splnění požadavků dotčených orgánů

Parcela se nachází na vyvýšeném místě, oddělená od ostatních historickou zdí. Žádné orgány nebudou dotčeny, jelikož projekt nezasahuje do těsné blízkosti ostatních parcel.

4 MOBILNÍ JEVIŠTĚ SOUČASNOSTI

Myšlenka moderního skladného jeviště je dnes již notoricky známou. Tato přenosná pódia můžeme najít téměř v každém městě, které bují kulturním životem. Ale přenosné barokní jeviště se ovšem jen tak nevidí, pokud tedy ovšem vůbec v současnosti existuje. Z historických příkladů bylo výše uvedeným přenosným jevištěm například *terentiovská stage*, kdy se hrálo na vozech.

Dá se říct, že slavná *Commedia dell'Arte* je určitým způsobem nejvhodnějším kandidátem, co se týče mobilní scény. I když její nejslavnější doba byla na přelomu 16. a 17. století, nemusíme ji považovat za čistě historickou, jelikož se hraje dodnes.

Zajímavostá jsou tato představení tím, se mohla odehrávat téměř kdekoliv. Víme o velkých balkónech, ulicích měst. Jisté však je, že herecká skupina většinou disponovala vlastním přenosným jevištěm. Přesvědčit se o tom můžeme na obraze italského malíře Michelangela Cerquozziho-Zkouška *Commedie dell'Arte*.

Plátno nás vrací do poloviny 17. století v Římě. Vidíme zde skupinu herců, muzikantů a především několik detailů o jejich jevišti. Bylo vyrobeno z dřevěných desek, které byly přibity k nohám ve tvaru písmene A. Jeviště nemá portál. Od zákulisí ho odděluje pouze jednoduchá plachta, zpoza které vycházeli herci. V levé horní části obrazu pak vidíme náznak dřevěné konstrukce, která držela plachtu mezi jevištěm a zákulisím. Ve spod si potom herci prohlíží skicy, zřejmě vyjevy ze cvičené hry.

Obr. 19. Michelangelo Cerquozzi, *Zkouška Commedie dell'Arte*

Tento typ jeviště můžeme vidět i dnes při současných inscenacích *Commedie dell'Arte*. V létě roku 2007 se v Madridu pořádal festival *del Arte della Commedia*, kde bylo použito téměř stejného jeviště jako na výše zmiňovaném obraze. Rozdílem však byly dvě věci: jeviště bylo na vysokých nohách do písmene A, nemělo zákulisí spojené s jevištěm, ale boční schodiště, kudy přicházeli a odcházeli herci.

Obr.20. Jeviště festivalu del Arte della Commedia

Z hlediska praktického je jeviště posazeno zbytečně vysoko. Je poměrně malé a absence zadního zákulisí spojeného s jevištěm také chybí, nahradilo jej boční schodiště. Z čehož vyplývá, že herci jsou při vstupu na pódium viděni. Nevýhodou také je, že v tomto případě se jen těžko dají měnit kulisy, čímž se divák hůře může dostat do děje.

Zcela odlišným typem stage je moderní pojetí nafukovacího jeviště, které bylo postaveno v nově otevřeném Olympijském parku v Londýně. Jedná se o akusticky dokonalou otevřenou stavbu, která je přenosná, dá se lehce složit a převést na jiné místo. Konstrukce je hliníková, pokrývá jí nafukovací obal ve tvaru skořápky. Interiér je obložen dřevem a panely, které zvyšují akustiku. Tyto přenosné jeviště jsou vyrobeny ve třech velikostech Mark I, II a III.

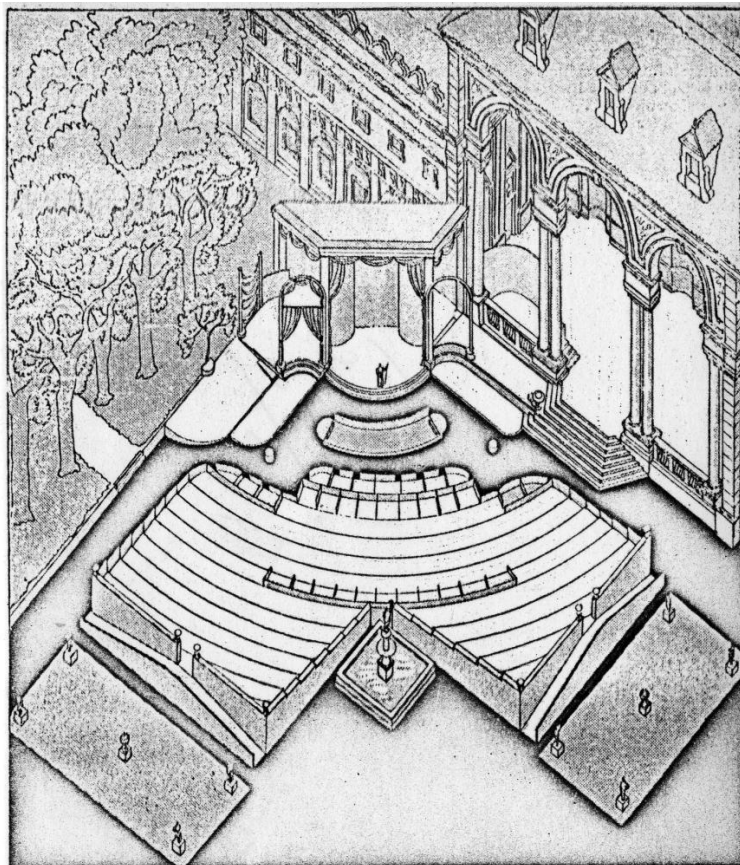

Obr. 21. *Soundforms stage* od BFLS Architects, Londýn

Tato mohutná konstrukce je skvělá z pohledu zvukové stránky. Problém by nastal ve chvíli, kdy by zde mělo být divadlní představení. Chybí zde velké zákulisí a mašinérie pro měnění se scény. Z hlediska mobility je však tato stavba na vysoké úrovni, má moderní tvar, je skvěle vyřešena lehkou konstrukcí i nafukovacím pláštěm.

Velmi zajímavou realizací v našem prostředí bylo vytvoření dočasného jeviště ve Valdštejnské zahradě, při příležitosti výstavy Pražské baroko v roce 1938. Původní návrh byl navržen jako hlediště na točně. Pro finanční náročnost byl tento návrh zamítnut. Nový projekt byl situován do západní části palácové zahrady, v prostoru u sály terreny. Jeviště mělo tvar písmene V a nacházelo se v rohu. V zadní vyvýšené části jeviště byla zřízena malá trojportálová scéna. Hlediště pro divaky mělo tvar čtvrtkružnic v řadách za sebou. Hrál se jak na pódiu, tak ve stromořadí nebo v prostorách vznosné lodžie. Autorem této koncepce byl Vlastislav Hofman.[8]

Tato práce byla velmi úspěšná, bohužel se nejednalo jeviště mobilní, nýbrž bylo postavenou pouze dočasně. Šlo však o zajímavou kompozici i umístění v prostoru honosné valdštejské zahrady. Stage se do dnešních dnů nedochovala, k dispozici je pouze skica návrhu celého Hofmanova projektu.

Obr. 22. Divadlo ve Valdštejnské zahradě

Bez nadsázky můžeme říct, že divadelní představení z dob baroka můžeme interpretovat jako dnešní velká rocková představení a festivaly. Proto není od věci se na tomto místě zmínit o velkých mobilních koncertových jevištích, které také pracují na stejném principu jako navrhovaný projekt přenosného raně barokního divadla.

Taková přenosná pódia se skládají z několika částí. Základem je jeviště. To je rozděleno na jednotlivé dílce, většinou čtvercového půdorysu. Výška jeviště se dá nastavit, většinou se pohybuje kolem 1 metru. Tvar jeviště se dá různě měnit podle počtu modulů. Povrch je protiskluzový.

Konstrukce je vyrobená z hliníku a dá se podle velikosti také upravit její výška. Na tuto konstrukci se pak zavěšuje osvětlení, zvuková technika, popřípadě i reklamy nebo jiné nápisy, týkající se koncertu nebo festivalu.

Ve skutečnosti se jedná o velmi podobnou situaci jako v případě této bakalářské práce. Jeviště musí být zcela rozebíratelné, musí se do něj vejít veškerá technika i osvětlení. Rozdíl je pouze v tom, že při čelním pohledu nesmí být tato technika vidět nebo pouze minimálně.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 PLÁN PŘESTAVBY - ZAHRADA

Hlavním cílem projektu je vytvoření čistého zatravněného prostoru s multikulturním využitím. Nejen že zde chybí povědomí o kulturním dědictví místa, není zde však chráněné místo pro relaxaci. Jeden ze schválených projektu s tímto využitím nepočítá, což snižuje využitelnost tohoto místa. Stal by se z něj skanzen bez jakéhokoliv dalšího použití. Jižní zahrada tedy může být jedním z oněch míst, kde bude dostatek místa pro relax, kulturní akce i divadelní představení.

Výtvarně - estetická hlediska: - poloha místa

- ohled k historickým podkladům

- nové využití

5.1 Terén

Součástí stavebních úprav je vyrovnaní erodovaného a propadaného terénu. Při stavbě schodiště se musí odstranit část zeminy v místě kde jsou dnes uměle navršené terásky s na sucho kladeným zdívkem, takže by se půda nemusela draze dovážet odjinud. Výškové rozdíly jsou zřetelně patrné, nejsou však v tak rozsáhlém měřítku, aby nemohly být rozumně realizovatelné. Za původní výšku terénu považuji okolí cihlové niky, kde se kóta pohybuje kolem 252,07 m n. m. Tento terén je zachován v téměř celé jižní části amfiteátru, na severovýchodní straně však silně klesá k příjezdové cestě až na kótu 249,54 m n. m. Na hlavní zahradní parter tj. na nejnižše položenou zahradní terasu klesá terén na 248,66 m n. m. V této chvíli využijeme zeminu z původních terásek k vyrovnaní terénu. Pokud si tedy představíme zahradu bez příjezdové cesty, zvážíme výškový rozdíl mezi jižním amfiteátrům a hlavním parterem zahrady, který je 2,5 metru je jasné, že schodiště bylo v těchto místech zcela na místě. Dokládá to i detailní mapa z 19. století hlavního parteru, kde je spodní schodiště velice zřetelně provedeno. V projektu se však s jeho stavbou z mnoha důvodů nepočítá. Uzavřenost prostoru by neumožňovala vjezd alespoň lehké techniky, třeba dbát i na bezbariérový přístup. Navržena tedy byla mírně nakloněná rampa. Ta se bude napojovat na zídku, která po vyrovnaní bude podpírat terén.

Co se týká chodníků a zatravněné plochy je řešení jejich rozmístění velmi jednoduché. Vápencovým drobným štěrkem vysypané cesty budou pomyslně osově ubíhat, jsou však

rovnoběžné. Jejich rozmístění je obdélné a střed prostoru tvoří též obdélný pás trávy, budoucí prostor pro navržené mobilní divadlo. Může však mít jakékoliv využití. Při celkové rekonstrukci zahrady, kdy velké travnaté plochy budou v hlavním parteru nahrazeny stříhanými květinovými záhony, mizí volný prostor pro rodiny s dětmi nebo jednoduše pro odpočinek. Právě tato jednoduše zatravněná plocha by ji mohla zcela jistě nahradit. Prostor by zůstal čistý ve své základní formě, čímž by měl mnohostranné využití.

5.2 Barevnost

Tématem k diskusi může být celkové barevné řešení obnovovaných staveb. Zámecké budovy v bezprostřední blízkosti projektu jsou natřeny dnes mírně vybledlou, dříve sytější okrovou barvou přičemž lisény, pilastry, frontony nad okny i římsy jsou čistě bílé. V severní části zámeckých budov se tato barevnost střídá, což znamená, že zdi jsou bílé a dekorativní prvky okrové. Toto barevné rozvržení by mohlo souznít se zámeckou budovou v jižní části, aniž by obnovené stavby zanikaly. Oddělí se tak stylově odlišnější nové stavby.

Obr. 23. Barevné řešení jižního zámeckého paláce

K silnějšímu oddělení by došlo při použití úplně odlišné barevné škály. Čistě bílá stavba schodiště by mohla korespondovat s protipólem kostela sv. Šebestiána na Svatém Kopečku. V areálu zámku by však stavba nemusela zcela zapadnout.

5.3 Architektura

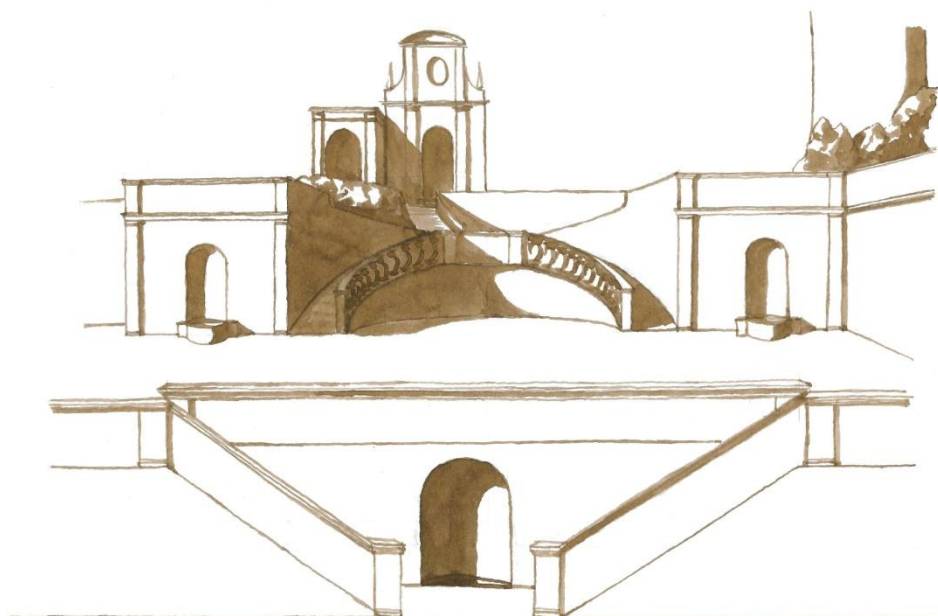
Základem finálního návrhu je zahradní architektura, jako nosný prvek v krajině. Podle výše zmíněných poznatků, by došlo ke znovupostavení půlkruhovitého schodiště na základě barokních plánů. Součástí tohoto schodiště je i cihlová stavba s nikou, která bude sloužit jako předloha pro stavbu její zrcadlové kopie. Určitý problém nastal ve chvíli kdy dříve, v barokní době nebyl přístup na dnešní tzv. kardinálskou zahrádku, což je prostor nad malou voliérou, dříve součástí velké barokní oranžerie. Tento přístup zdá se být pozdější. Dvouramenné schodiště s nikami bylo tedy upraveno rozměrově tak, aby přístup nebyl omezen. Ve střední ose bude postaven vchod pod schodiště, kde nový prostor může sloužit jako sklad pro zahradnické nástroje, nebo úschovu laviček. Pro stavbu je třeba odstranit stávající navezenou zeminu v místě schodiště která, jak bylo výše uvedeno, bude převezena o pár metrů dál na vyrovnání terénu. Zábradlí schodiště bude opatřeno balustrádou s kuželkami nebo bude vyplněno bez balustrády, tak jak nám to ukazuje vytvořená vizualizace. V prostorách zámku je balustrové zábradlí hojně používáno, nebude proto problém vybrat určitý již používaný typ kuželek v areálu.

Celá stavba bude omítnuta. Našly se zbytku původní hrubé omítky v těsné blízkosti cihlové niky. Součástí stavebních úprav je i stavba výše zmiňované vyrovnávací rampy. Ke všem projektům jsou připojeny technické výkresy, podle kterých se může řídit stavba. Co se týče vlastníků pozemku, nevzniká zde žádný problém, jelikož celá zahrada patří pod správu Regionálního muzea v Mikulově se sídlem přímo v mikulovském zámku. Není tudíž rozdělena mezi více majitelů.

Nesmíme zapomenout na drobnou stavbu korunující celé schodiště. Původně zděná fontána bude nahrazena dřevěnou kulisou, která bude přenosná rovněž jako divadlo a bude použita výhradně při představeních. Dokreslí tak atmosféru celého prostoru jež se vrací o téměř 400 let zpět do minulosti.

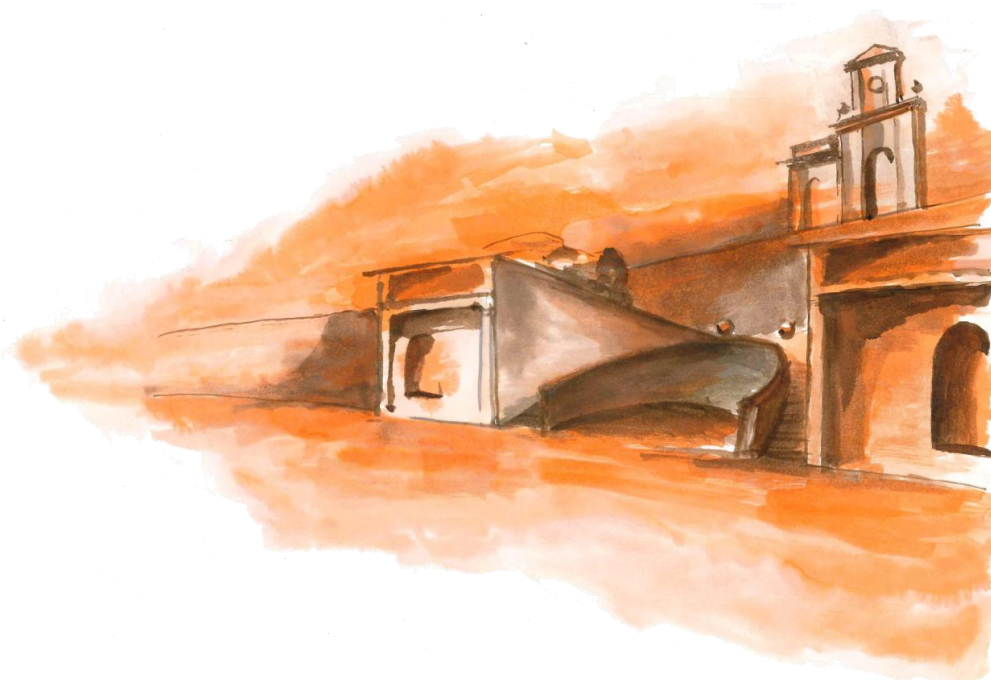

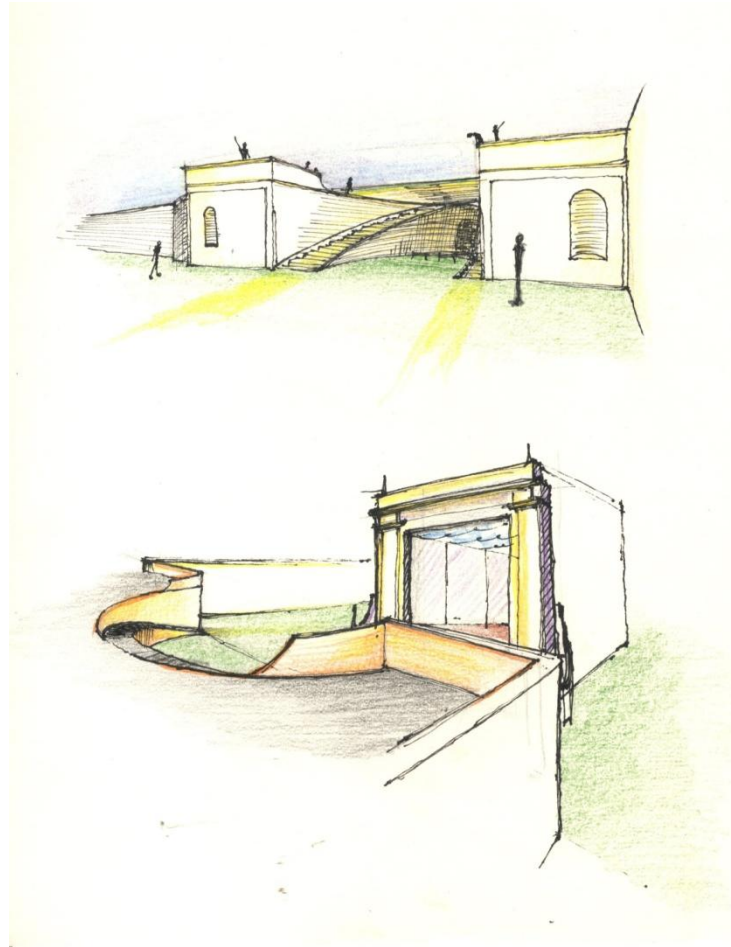
Obr. 24. Render dvouramenného schodiště

Obr. 25. Kresebná rekonstrukce původního vzhledu jižního amfiteatru

5.4 Skicy

5.5 Rendery

6 DIVADLO

Znovuvytvoření přenosného divadla v areálu zámku může být jedna z věcí, kdy může být prostor jižního amfiteatru zámecké zahrady bohatě kulturně využit. O historii mikulovského divadla jsem se zmiňoval výše, proto se k tomuto tématu již nebudu plně vracet, je však důležité dbát na určité poznatky a zmínky, které máme k dispozici. Divadlo tedy bude částečnou rekonstrukcí původního raně barokního jeviště. Hlavní myšlenkou však zůstává mobilita celé stavby.

6.1 Portál

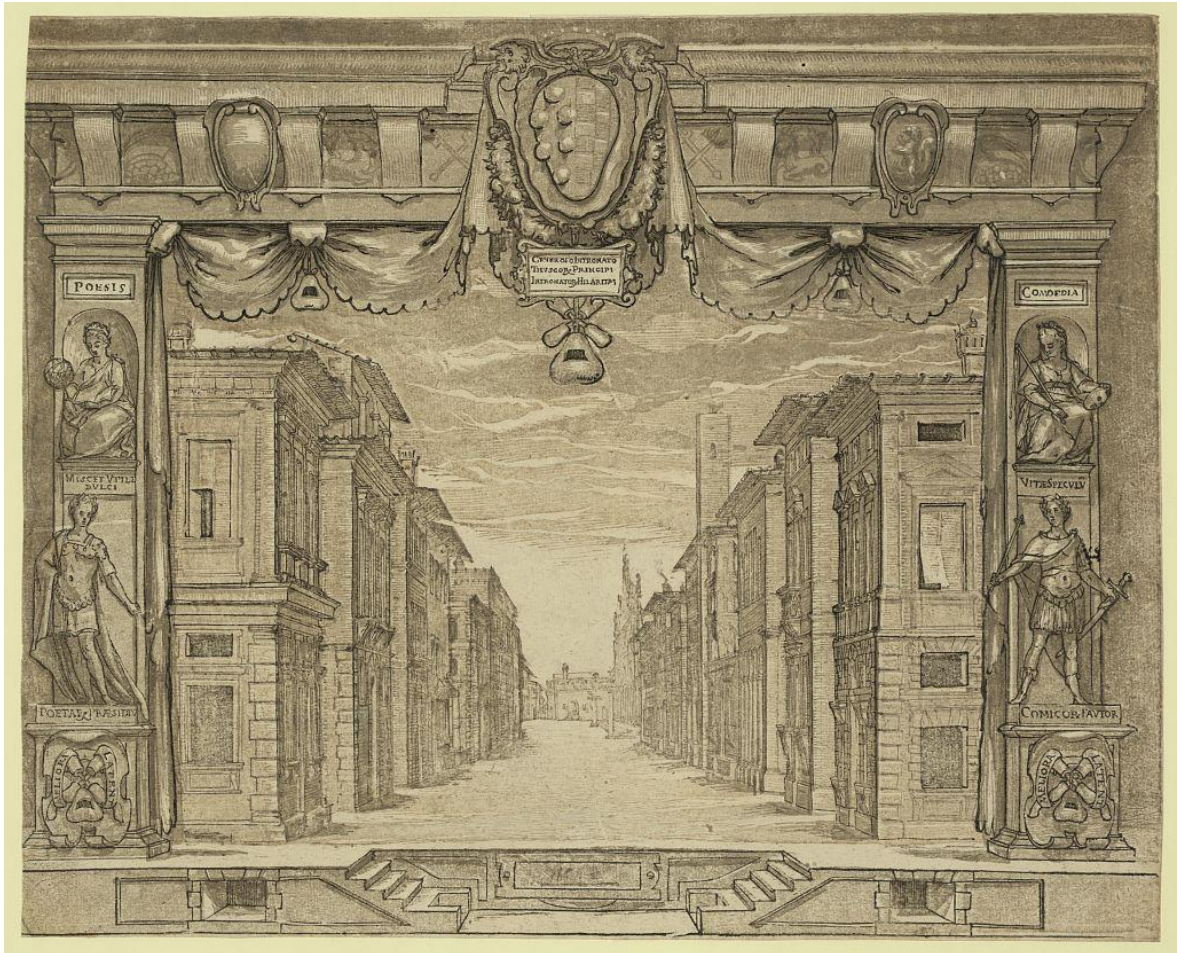
Jedním z nejvíce vypovídajících prvků jeviště je portálové okno. V našem případě nemáme ani jedinou zmínku o vzhledu portálu v mikulovském zámku. Můžeme se dnes tedy jen dohadovat. Bral jsem proto v potaz soudobá italská divadla i tehdejší stavební styl. Pokud se do dnešních dnů nezachovalo celé divadlo, máme velké množství rytin ze slavných představení, které zachycují právě portálová okna s probíhajícím dějem.

Krásným příkladem je jeviště od Girolama Bolsiho, kde krásně provedený portál dokresluje celou atmosféru hry *L'Ortensio*, která se konala roku 1589. Mohutné kladí je zde nesené dvěma pilastry. Každý z nich je ozdoben dvěma sochami. Důležitým detailem jeviště je schodiště. Jeho směr je čistě účelový, jelikož scházející herec se tak neotáčí ke sledujícím zády. Celé jeviště je pak doplněno iluzivní scénou ulice.

Portál mikulovského jeviště se může Girolamem Bolsim inspirovat. Jednou z důležitých věcí v našem případě je zakrytí mašinerie, jelikož chybí velký prostor nad jevištěm. V případě stálých divadel je horní mašinerie dokonale skryta díky dostatku místa. Horní kladí portálu je tedy výraznější právě z tohoto důvodu. Je členěno římsami, které navazují na hlavice postraních pilastrů. Tyto dva sloupy poměrně výrazně vystupují před portálové okno a dodávají celému portálu větší dynamičnost a plasticitu. Nad každým s nich je pak kulové zakončení. Nad hlavním kladím je vytvořen čistý hladký tympanon. Je zde použit ze dvou důvodů: kvůli odtoku vody, jelikož se za ním skrývá stříška nosné konstrukce. Dalším důvodem je pak estetická podobnost s kapličkami křížové cesty na Svatém Kopečku, které přirozeně dokreslují scénérii krajiny.

Stavba portálu bude z masivního dřeva. Tuto část divadla chci nechat co nejvíce tradiční, i když jednu z nejdražších. Navazovat na něj ze zadní strany bude nosná konstrukce, která bude právě portálem před diváky skryta.

Obr.26. Girolamo Boschi, *L'Ortensio* 1589

Obr.27. Render čelního pohledu

6.2 Nosná konstrukce

Prostor za portálem bude překrytý nosnou konstrukcí. Ta bude chránit herce i mašinerii před povětrnostními vlivy. Bude též místem pro dočasné uschování kostýmů a prospektů během představení. Pro tento účel se využije HAKI konstrukce, která je levná a bude přizpůsobena aby udržela jak portál tak i horní mašinerii. Součástí nosné konstrukce je podlaha jeviště. Bude rozdělena na jednotlivé čtvercové moduly se stojkami ve spod. Moduly budou dřevěné překližkové desky s kovovou konstrukcí o rozměrech 3x3 m.

Součástí této struktury, ovšem bez nosné funkce bude osvětlení, které je nutně vyžadováno. Osvětlena bude hlavní jevištní část a to světly ze spodní části na hraně jeviště v portálovém okně. Jednotlivě budou nasvícené i samotné periakty jak zvenku tak zevnitř. Za portálem budou schovaná boční postraní světla, které mohou osvětlovat účinkující například při sólovém zpěvu, aby lépe vynikli v celé scéně.

Rozměry celé nosné konstrukce jsou přiloženy v technických výkresech.

6.3 Divadelní mašinerie

Ústředním bodem celého jeviště je hlavní mašinerie, která slouží při změnách scény. V Mikulově byl použit periaktový systém scény (periakt - otočný trojboký hranol), proto jej použijí i v tomto projektu.

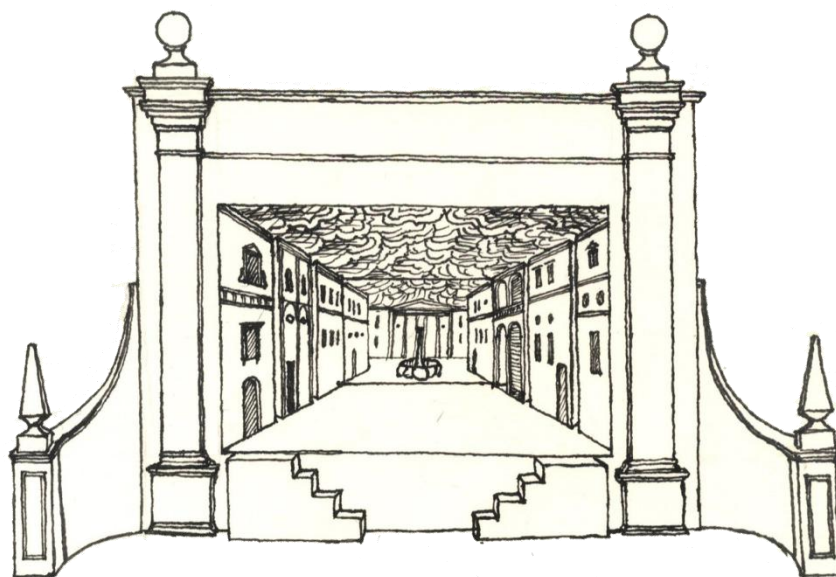
Každý z šesti periaktů má svou vlastní kovovou konstrukci. Budou dostatečně vysoké a rozestavěny za sebou tak, aby perspektivně na scéně ubíhaly. Jednotný pohyb periaktů bude zajišťovat jednoduchá převodovka, která bude schovaná pod pódium. Rozmístění těchto modulů bude tři a tři ve dvou řadách. Máme tedy trojici periaktů na každé straně scény. Všechny moduly v řadě budou navzájem spojeny řetězem k převodovce tak, aby nedošlo k samostatnému opoždění. Při otočení všech periaktů je vždy jedna strana hranolu odvrácena od publika. Právě tato chvíle je zde proto, aby byl obraz scény vyměněn za jiný s odlišným motivem. Tento proces se opakuje u všech hranolů. Tím je periaktový systém zajímavý, že zde můžeme použít téměř nekonečné množství scén.

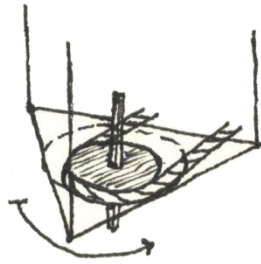
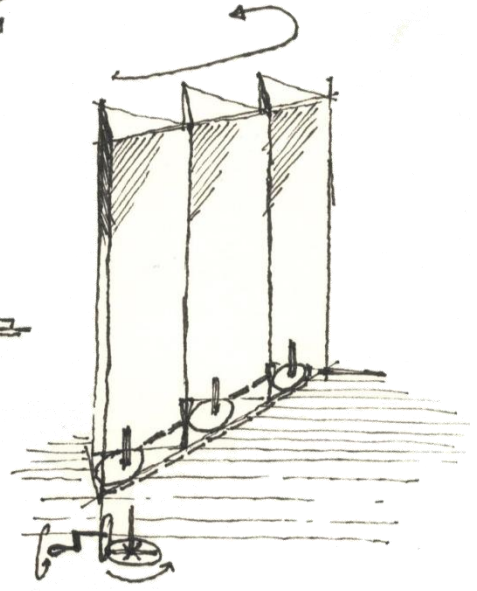
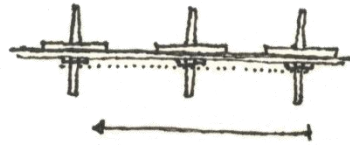
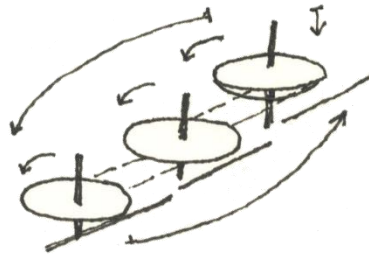
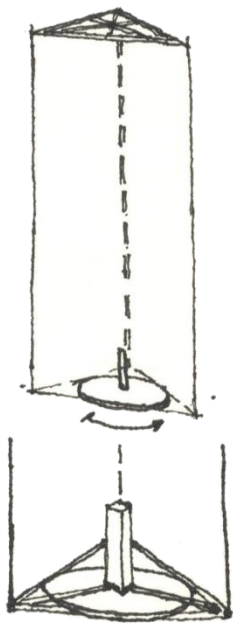
Další částí mašinerie je pozadí. Nachází se v zadní části scény. Iluzivní malba bude dokreslovat perspektivní pohled tam, kde periakty už nejsou. Toto pozadí nazývané

prospekt je vlastně široká deska, ve středu příčně rozdělena na dvě části. Je to jako kdyby jste vzali dva časopisy a hranami jimi pohybovali k sobě a od sebe. Zde budou použity celkem tři prospekty za sebou, aby každá scéna se mohla v klidu vyměnit za jinou. Desky budou jezdit v kolejnici směrem do středu a zpět.

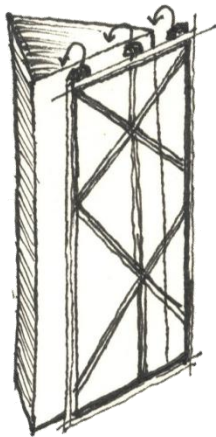
Poslední částí mašinerie je iluze nebe nebo stropu. Toto je ošemetná část, jelikož přesně nevím, zda je s původním divadlem identická. Je však ale velká pravděpodobnost že ano, jelikož právě iluzivní kulisa stropu zakrývá horní techniku a mikulovské divadlo bylo prý velmi dobře technicky vybaveno. V případě divadla tedy téměř nezbytná. Kulisy budou zavěšeny lankem ke kovovým trubkám, na každé z nich bude na jednom konci použita převodovka stejně jako u periaktů a otáčením trubky se lanko začne navíjet. Tím můžeme ovládat pohyb horních kulis. Trubky budou celkem tři, opět rozmístěny za sebou, připevněny k nosné konstrukci.

6.4 Skicy

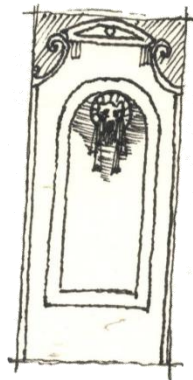

*peribetna sostam
otobren' pomoc'
kol a lan*

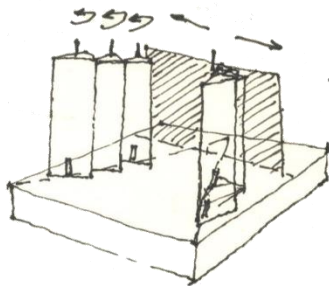

*drzina konstrukce ryminy sciny
masarovac' obrac'
rymyna det' tek scin'*

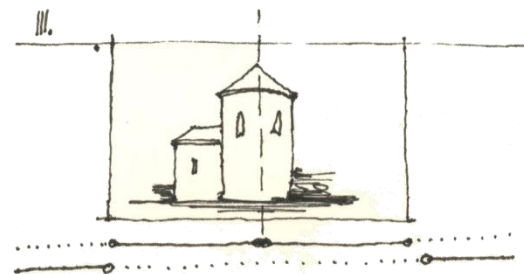
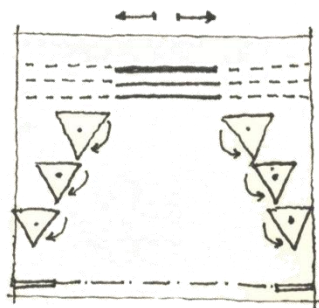
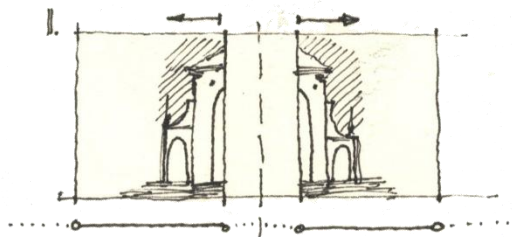
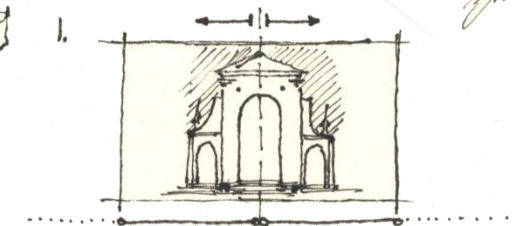
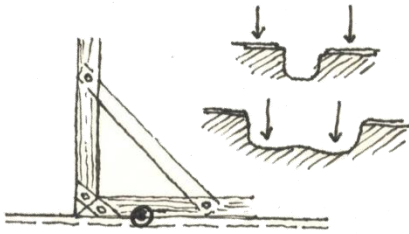
A. *průřez / řezy / perspekt*

*pevnost rozměry: 10x10 m → přírodní a sovětské
↓
nové, menší?*

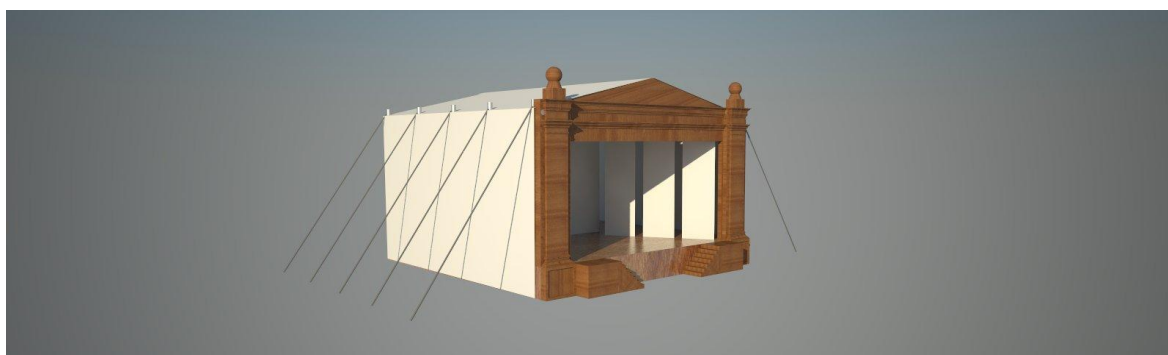
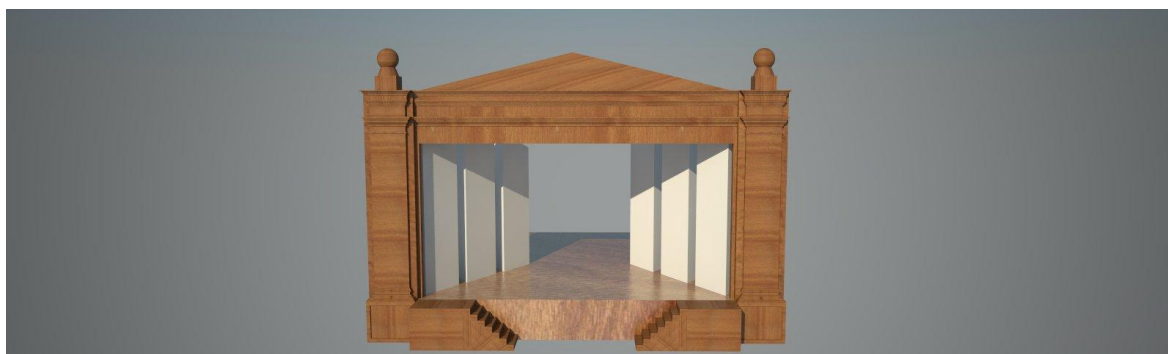

- rozložitelnost a mobilita*
- materiál dřeva, kov?*

zvláštní scéna

6.5 Rendery

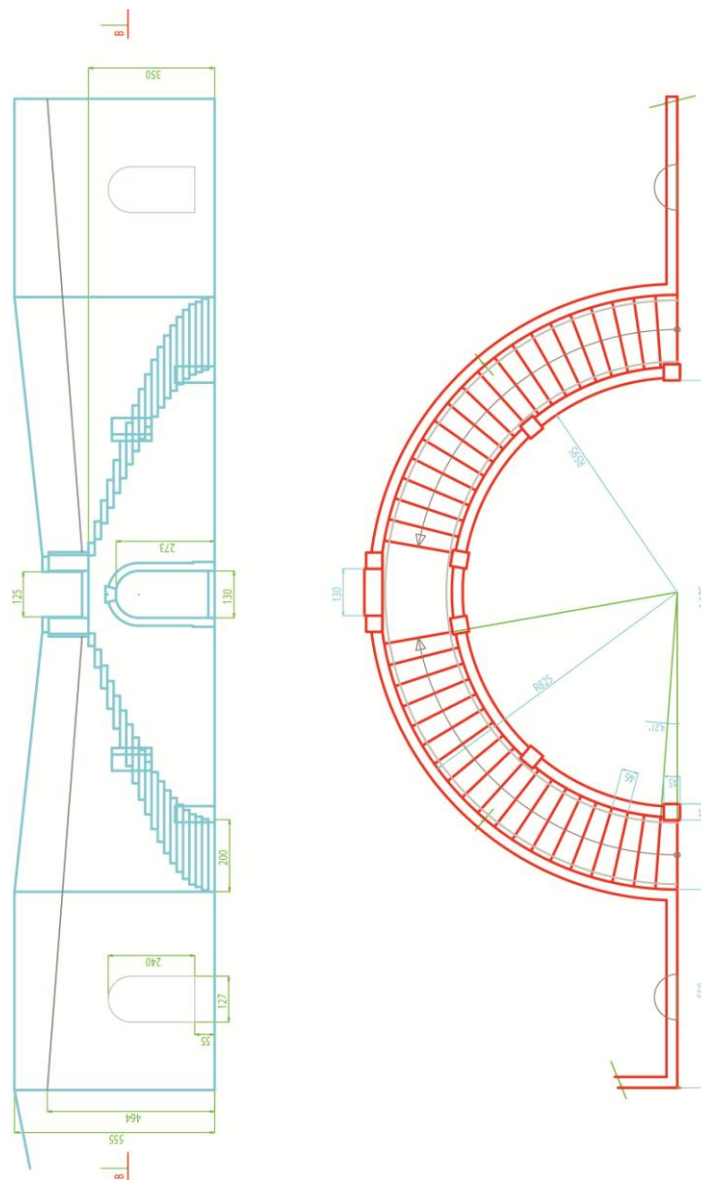

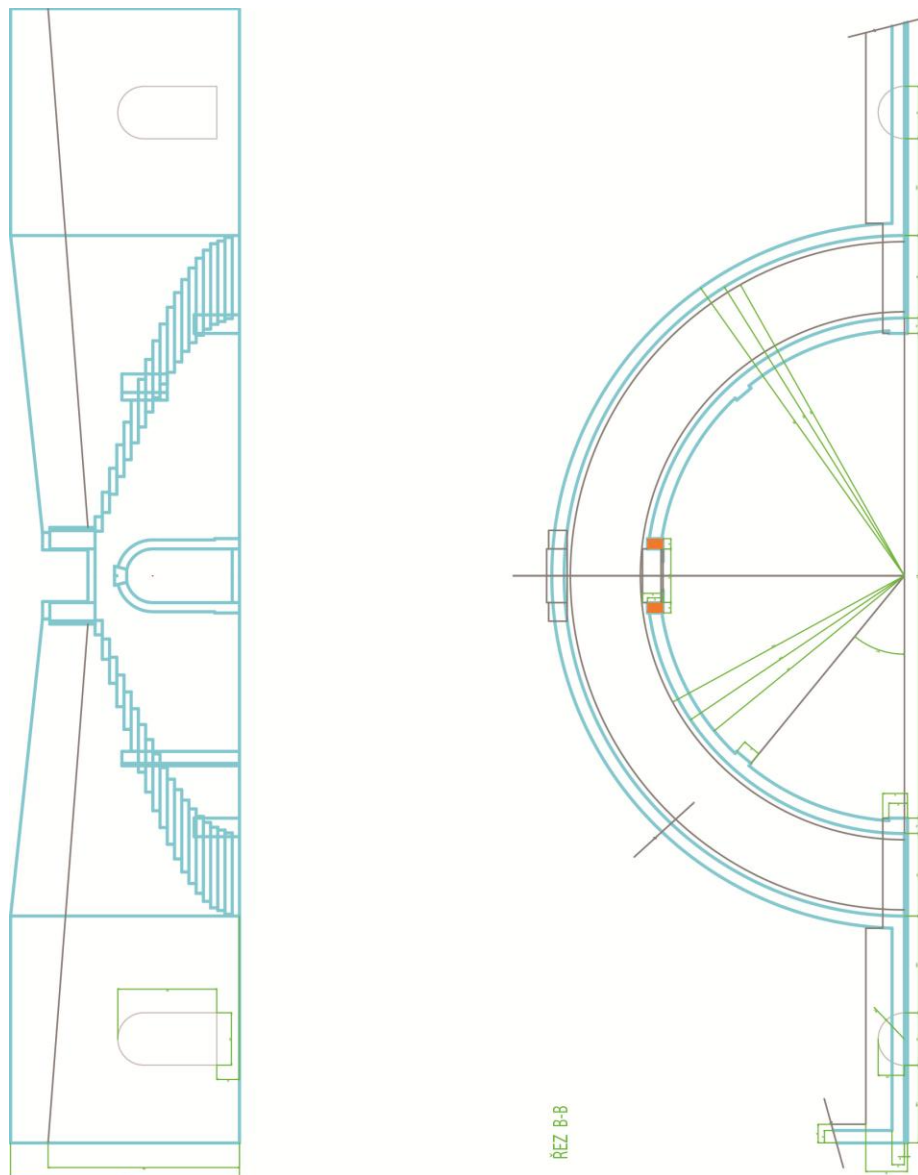
III. PROJEKTOVÁ ČÁST

7 NÁHLEDY VÝKRESŮ

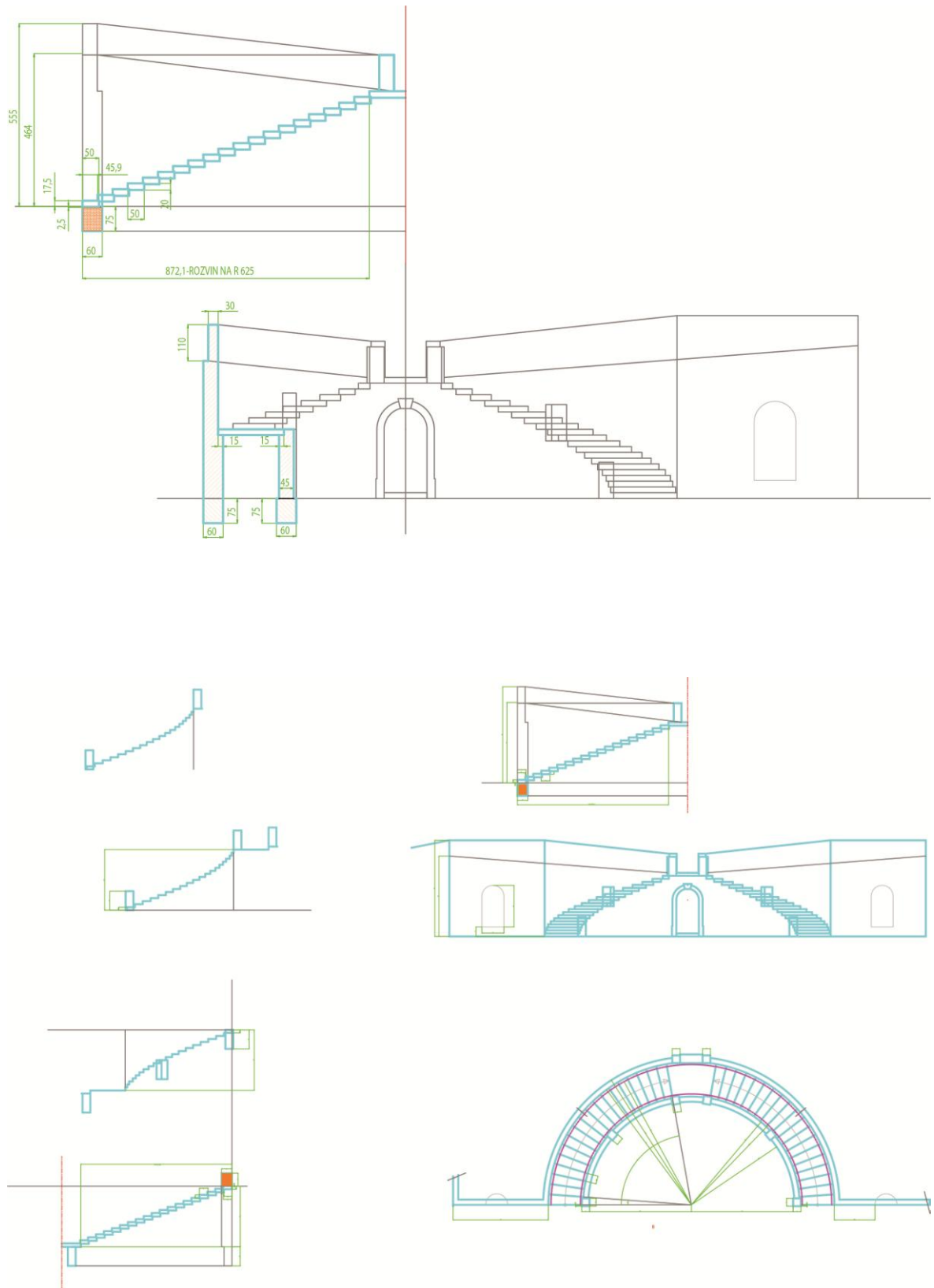
7.1 Náhledy výkresů jižního amfiteátru-schodiště

Půdorys a čelní pohled.

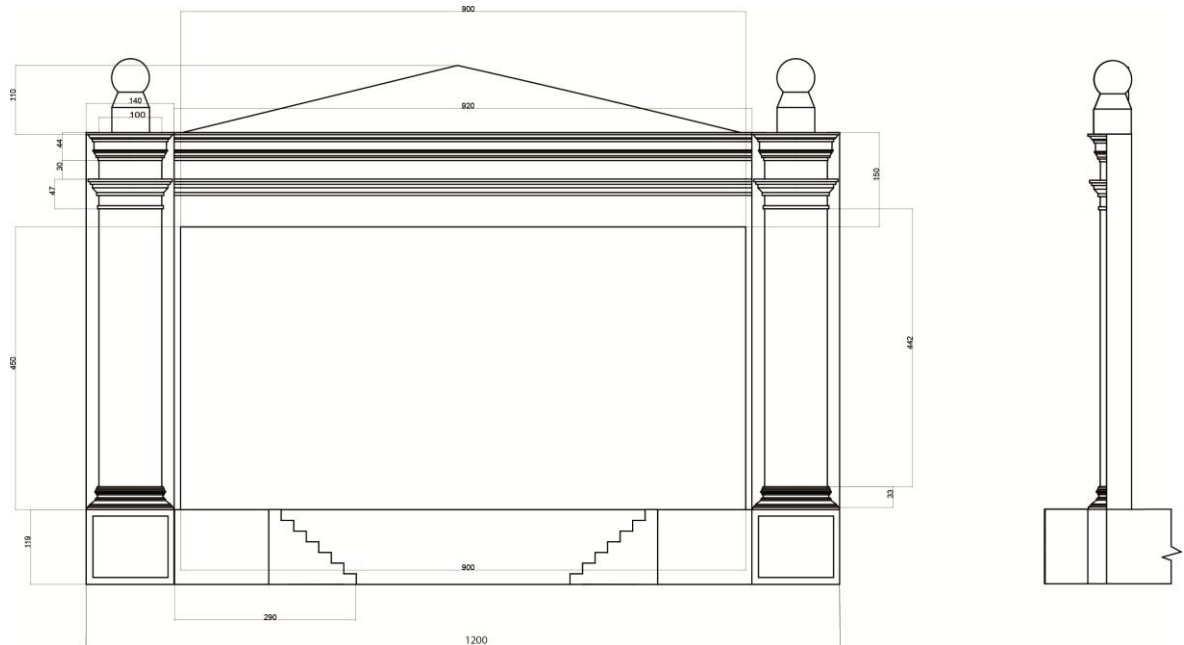

Půdorys základového zdiva a čelní pohled.

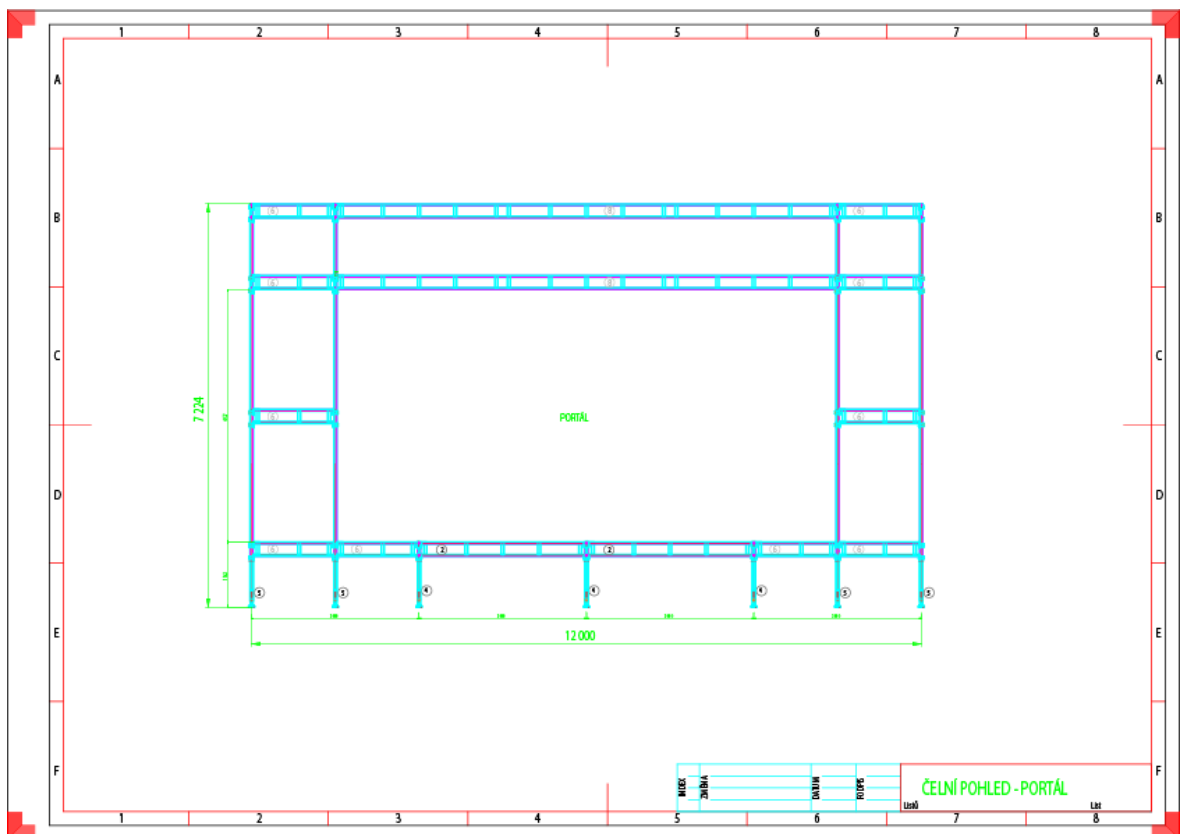
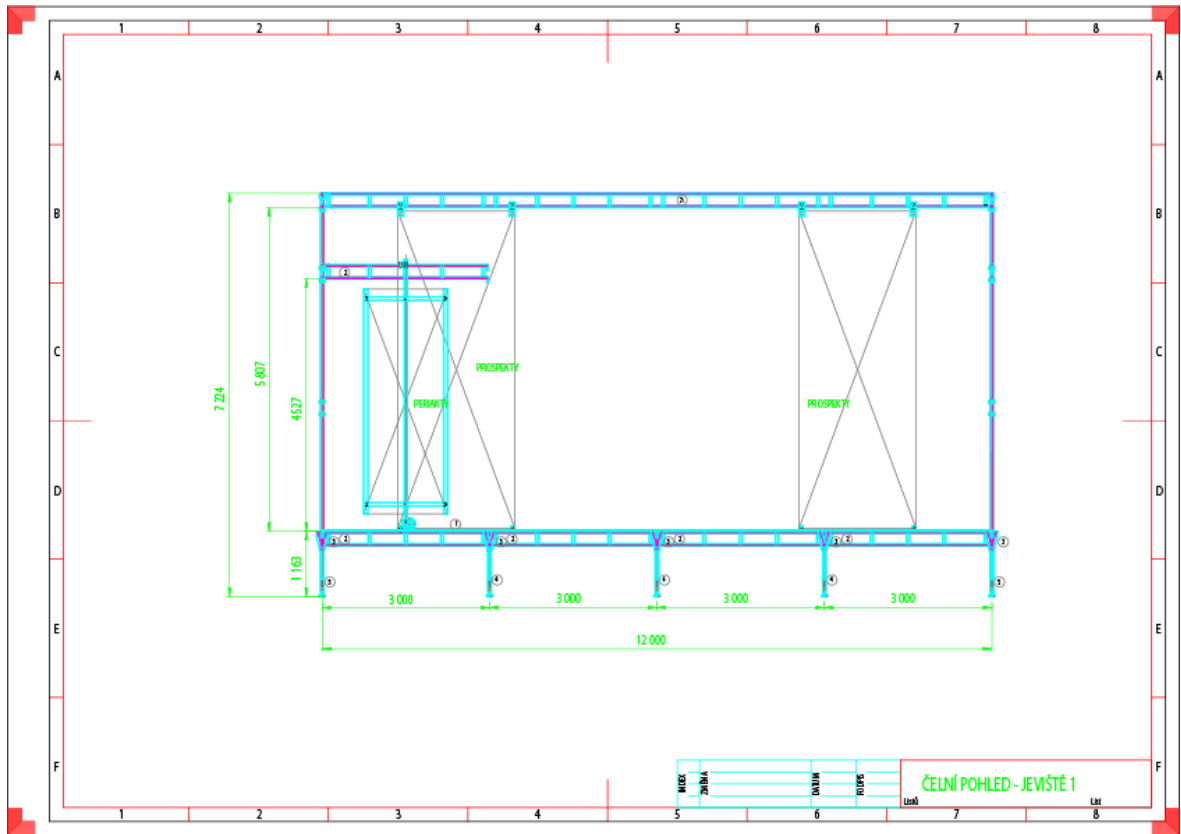
Příčné a rozvinuté řezy schodiště, pohled, půdorys.

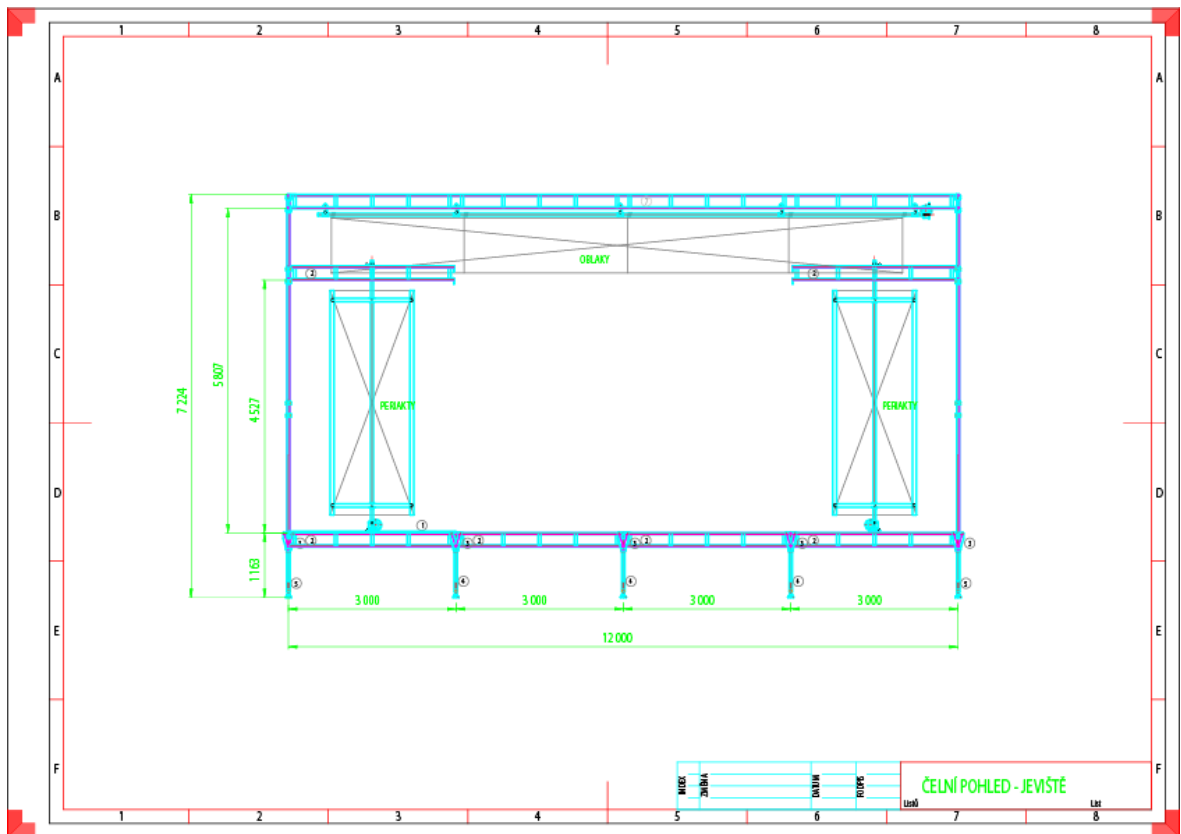
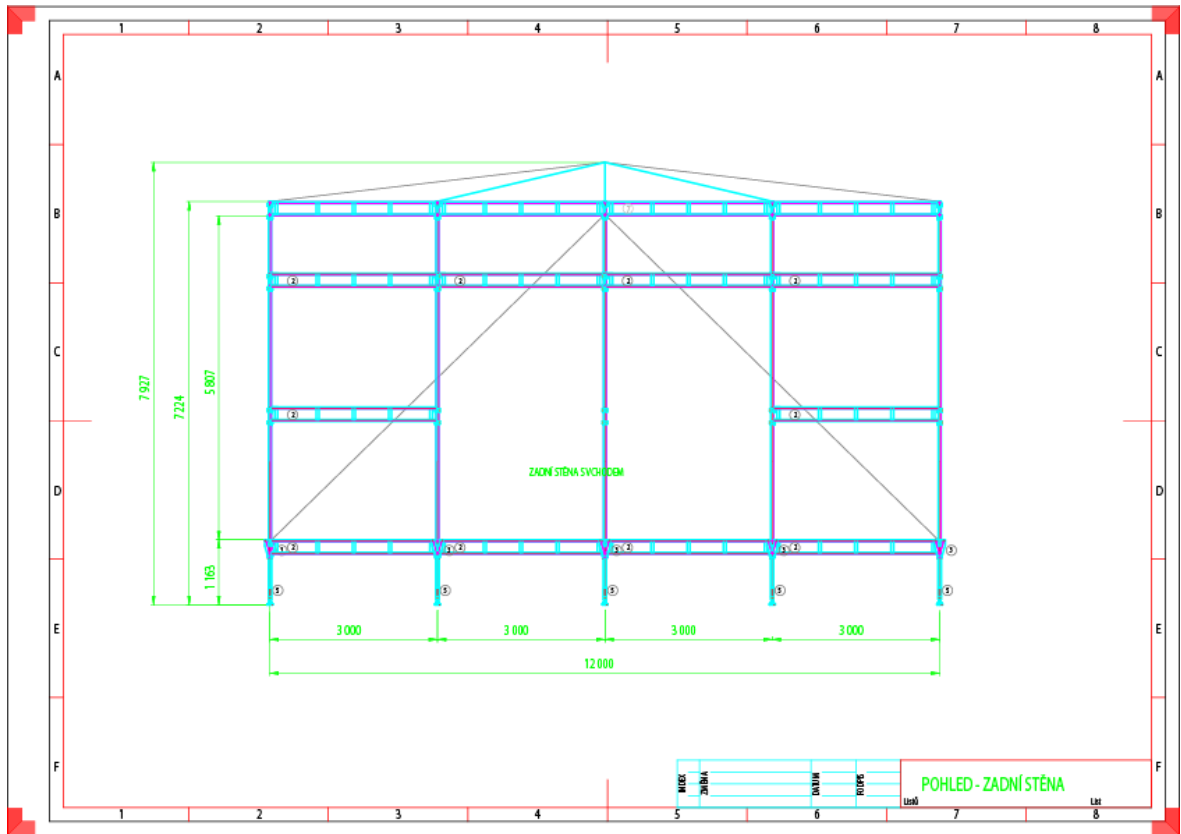
7.2 Náhledy výkresů přenosného jeviště

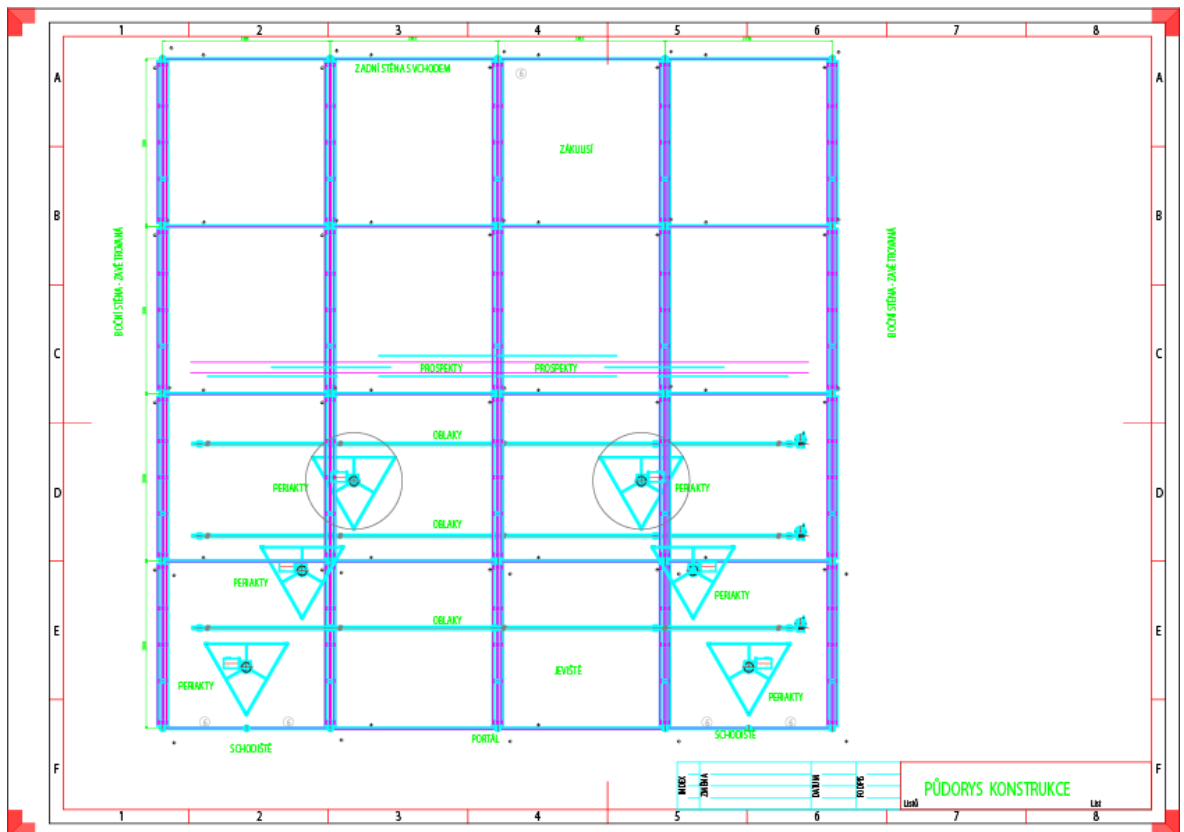
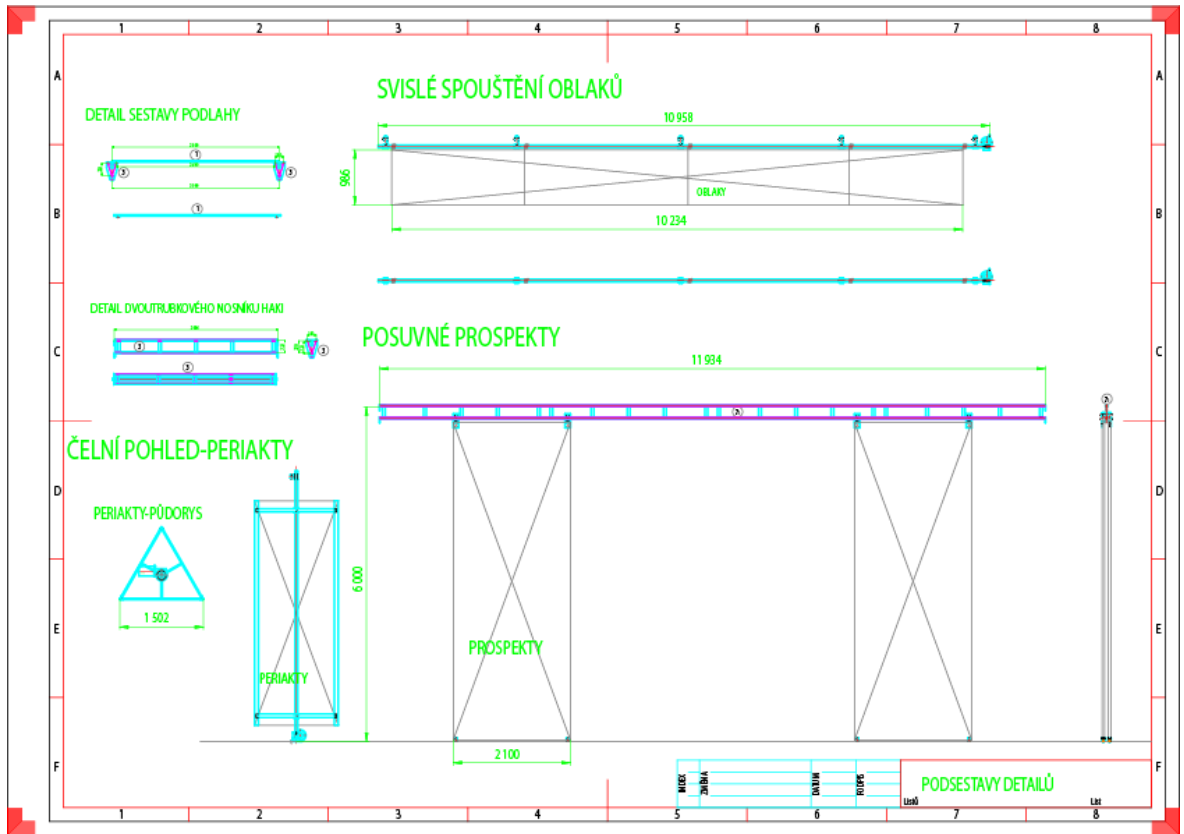

1:50

Portálové okno.

ZÁVĚR

Tato práce navazuje na bohatou kulturní a divadelní tradici Mikulova. Související obnova jižního amfiteátru je s touto tradicí spojena.

Hlavním cílem bylo vnést život do prostoru v centru města, který není příliš dobře využitý s ohledem na to, v jaké atraktivní lokalitě se nachází. Zahrada má působit klidně, stát se útočištěm před každodenními povinnostmi, místem relaxace i místem poznání.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] SYROVÝ, Bohuslav a kolektiv, *Architektura-svědectví dob*, SNTL - Nakladatelství technické literatury, N. P., Praha 1977, ISBN neuvedeno.
- [2] SVOBODA nakladatelství, kolektiv autorů, *Slovník antické kultury*, Praha 1974, ISBN neuvedeno.
- [3] GRONEMEYER, Andrea, *Divadlo*, Computer Press, 1. vydání, Brno 2004, ISBN 80-251-0208-4.
- [4] PALLADIO, Andrea, *Čtyři knihy o architektuře*, Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1. vydání, Praha 1958, ISBN neuvedeno.
- [5] LUKÁŠ, Miroslav, *Obecný úvod do divadelních dějin Mikulova*, Regiom-sborník Regionálního muzea v Mikulově, Aladin agency Praha 2013, ISBN 978-80-85088-42-7
- [6] WATZKOVÁ, Veronika, *Divadelní produkce školského řádu piaristů v Mikulově*, Janáčkova akademie múzických umění v Brně, Ateliér scénografie, Bakalářská práce, Brno 2012
- [7] RIGASOVÁ, Milada, *Regiom - Sborník Regionálního muzea v Mikulově*, Aladin agency, Praha 2004, ISBN 80-85088-19-3
- [8] <http://www.theatre-architecture.eu/> 8.4.2014

SEZNAM OBRÁZKŮ

- Obr. 1. Půdorys divadla v Epidauru.....
Zdroj: <http://shelton.berkeley.edu>
- Obr. 2. Rekonstrukce Marcellova divadla v Římě.....
Zdroj: <http://www.messala.de>
- Obr. 3. Luis Duquet 1830, rekonstrukce Kolosea v Římě.....
Zdroj: <http://ancientrome.ru>
- Obr. 4. Ukázka terentiovského jeviště, Paříž přelom 15. a 16. století.....
Zdroj: <http://www.chethams.org>.
- Obr. 5. Teatro Olimpico.....
Zdroj: <http://www.segnalo.it/>
- Obr. 6. Teatro Farnese v Parmě.....
Zdroj: <http://www.theatre-architecture.eu/>
- Obr. 7. František kardinál Dietrichstein.....
Zdroj: <http://www.rmm.cz/dietrichstein/dietrich/frantisek.html>
- Obr. 8. Mikulovský zámek od západu, šipkou označena budova bývalého divadla.....
Zdroj: <http://foto.mapy.cz/>
- Obr. 9. Kresebná rekonstrukce zámeckého divadla.....
Zdroj: kresba autor
- Obr. 10. Periaktová scéna podle Furtenbacha.....
Zdroj: Sken z publikace: Prospektiva, Josef Furtenbach, tiskem České grafické Unie a. s., Praha, 1944
- Obr. 11. Periaktová scéna podle Sabbattiniho.....
Zdroj: <http://library.calvin.edu/hda/node/1722>
- Obr. 12. Vojenské měření z let 1710-1720 s vyznačenou jižní zahradou.....
Zdroj: <http://www.rmm.cz/>

- Obr. 13. Villa Aldobrandini ve Frascati, vyznačené niky vedle ramp.....
Zdroj: <http://www.gardenvisit.com>
- Obr.14. Teatro giardino, Villa Mondragone, Itálie.....
Zdroj: <http://www.pinterest.com/pin/474848354430631279/>
- Obr. 15. Drobná volutová stavba na nejvyšší zahradní terase v Mikulově.....
Zdroj: kresba autor
- Obr. 16. Srovnání nik - Villa Aldobrandini vs. Mikulov (rekonstrukce).....
Zdroj: kresba autor
- Obr. 17. Současný stav celé zámecké zahrady.....
Zdroj: <http://www.rmm.cz/>
- Obr. 18. Jižní zahradní amfiteátr - pohled od východu.....
Zdroj: foto autor
- Obr.19. Michelangelo Cerquozzi, Zkouška Commedie dell'Arte.....
Zdroj: <http://www.canesso.com/>
- Obr.20. Jevišť festivalu del Arte della Commedia.....
Zdroj: http://www.elteatrodelfinikito.com/festival/corso_commedia_en.htm
- Obr. 21. Soundforms stage od BFLS Architects, Londýn.....
Zdroj: <http://www.bdonline.co.uk/london-2012-olympic-park/5040360.article>
- Obr. 22. Divadlo ve Valdštejnské zahradě.....
Zdroj: <http://www.theatre-architecture.eu/>
- Obr. 23. Barevné řešení jižního zámeckého paláce.....
Zdroj: <http://www.lvmregion.cz/cz/zamek-mikulov>
- Obr. 24. Render dvouramenného schodiště.....
Zdroj: vlastní render
- Obr. 25. Kresebná rekonstrukce původního vzhledu jižního amfiteátru.....
Zdroj: kresba autor
- Obr.26. Girolamo Bolsi, L'Ortensio 1589.....
Zdroj: <http://store.tidbitstrinkets.com/blog/?p=1573>

Obr.27. Render čelního pohledu.....

Zdroj: vlastní render

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Obrazová a výkresová dokumentace ve formátu A3

Příloha P II: CD, obsahující práci v digitální podobě, obrazovou a výkresovou dokumentaci